

Om forskrift om infrastruktur for geografisk informasjon (geodataforskriften)

Innhold

1	SAMMENDRAG	2
2	HØRING.....	3
3	BAKGRUNN, HØRINGSUTTALELSER OG DEPARTEMENTETS VURDERING.....	6
3.1	Redaksjon mv.....	6
3.2	Deling av data mellom offentlige myndigheter.....	8
3.3	Nasjonal geodatakoordinator.....	12
3.4	Samordningsstrukturer	14
3.5	Metadata og nasjonal geoportal.....	17
3.6	Nettjenester	18
3.7	Saklig virkeområde	20
3.8	Begrensninger i tilgangen	24
3.9	Deling med myndigheter og institusjoner innenfor EØS	29
3.10	Dataharmonisering og samvirkningsevne	31
3.11	Bruk av distribusjonsbaser for tilgang til data	32
3.12	Betaling for geodata	34
3.13	Viderebruk av geodata.....	39
3.14	Kontroll, rapportering, klage mv.	40
3.15	Gjennomføringsfrister, ikraftsetting	41
4	ADMINISTRATIVE, ØKONOMISKE OG MILJØMESSIGE KONSEKVENSER.....	43
5	MERKNADER TIL FORSKRIFT OM INFRASTRUKTUR FOR GEOGRAFISK INFORMASJON (GEODATAFORSKRIFTEN)	46
	<i>Til § 1 Hvem forskriften gjelder.....</i>	<i>47</i>
	<i>Til § 2 Hva forskriften gjelder.....</i>	<i>48</i>
	<i>Til § 3 Definisjoner.....</i>	<i>53</i>
	<i>Til § 4 Nasjonal geodatakoordinator.....</i>	<i>54</i>
	<i>Til § 5 Metadata.....</i>	<i>54</i>
	<i>Til § 6 Harmonisering og samvirkningsevne</i>	<i>55</i>
	<i>Til § 7 Nettjenester.....</i>	<i>55</i>
	<i>Til § 8 Nasjonal geoportal</i>	<i>57</i>
	<i>Til § 9 Tilgang til geodatatenester.....</i>	<i>57</i>
	<i>Til § 10 Begrensninger i tilgangen</i>	<i>57</i>
	<i>Til § 11 Deling av geodata og geodatatenester mellom deltakende virksomheter.....</i>	<i>59</i>
	<i>Til § 12 Deling av geodata og geodatatenester med institusjoner i andre land</i>	<i>60</i>
	<i>Til § 13 Koordinering og samarbeid om infrastrukturen.....</i>	<i>61</i>
	<i>Til § 14 Kontroll og rapportering</i>	<i>62</i>
	<i>Til § 15 Gjennomføringsfrister</i>	<i>62</i>
	<i>Til § 16 Ikraftsetting</i>	<i>63</i>

1 Sammendrag

Lov 3. september 2010 nr. 56 om infrastruktur for geografisk informasjon (geodataloven) skal bidra til god og effektiv tilgang til offentlig geografisk informasjon (geodata) for offentlig sektor, næringslivet og allmennheten for øvrig, bl.a. data om natur, samferdsel, bebyggelse, befolknings- og miljøforhold.

Geodata spiller en viktig rolle i samfunnsplanlegging, for verdiskaping og utvikling av tjenester rettet mot næringslivet og innbyggerne, og for medvirkning og åpne demokratiske prosesser. Tilgang til geodata er avgjørende for statlig og kommunal saksbehandling, og for utvikling av gode offentlige tjenester. Geodata er i seg selv viktig offentlig informasjon, men har også stor betydning som bakgrunnsinformasjon for annen informasjon.

Loven omhandler de mer prinsipielle sidene knyttet til koordineringen av den geografiske infrastrukturen, herunder deling av geodata og tilgang til geodatatenester. Detaljerte og mer tekniske bestemmelser er forutsatt gitt i forskrift.

Loven med forskrifter skal gjennomføre europaparlaments- og rådsdirektiv 2007/2/EF av 14. mars 2007 om etablering av en infrastruktur for geografisk informasjon i Det europeiske fellesskapet (INSPIRE) med tilhørende gjennomføringsregler i norsk rett.

INSPIRE danner grunnlag for en rekke initiativ innenfor miljøsektoren, bl.a. det europeiske miljøinformasjonssystemet (SEIS), den europeiske forskningsinfrastrukturen for arts mangfold og økosystemer (Lifewatch), og Europas globale overvåkingssystem for miljø og sikkerhet (GMES).

Gjenstående bestemmelser i geodataloven om offentlige geodatatenester og harmonisering, samvirksomhetsnivå og dokumentasjon, jf. geodataloven §§ 5 og 8, ble satt i kraft 1. mai 2012.

Det ble ved kgl.res. 30. mars 2012 oppnevnt et bredt sammensatt *nasjonalt geodataråd*. Rådet skal styrke samarbeidet om den geografiske infrastrukturen, og bistå Statens kartverk (Kartverket) som nasjonal geodatakoordinator og deltakende virksomheter med gjennomføringen av geodataloven. Rådet vil også kunne ta opp spørsmål knyttet til tverrsektorielt samarbeid om geodata, og gi råd om norsk geodatapolitikk generelt.

Utkast til forskrift ble sendt på høring våren 2011. Gjennomføringen av høringen er omtalt i kapittel 2. Høringsinstansene gir generelt uttrykk for at det er god sammenheng mellom geodataloven og utkastet til forskrift. Flere høringsinstanser peker på behovet for en god infrastruktur for geografisk informasjon, og mener geodataloven og utkast til forskriften støtter opp om dette. Flere høringsinstanser peker også på at lov og forskrift er et viktig bidrag til innføring av elektroniske saksbehandlingssystemer i offentlig forvaltning. De fleste merknadene er knyttet til hvordan koordineringen mellom deltakende virksomheter bør organiseres.

Nærmere om bakgrunn, høringsuttalelser og departementets vurderinger framgår av kapittel 3.

De administrative, økonomiske og miljømessige konsekvensene av geodataloven er omtalt i Prop. 121 L (2009-2010) kapittel 10. Forskriften er i seg selv ikke ment å

innebære konsekvenser ut over dette. Departementet foreslår en styrking av forvaltningssamarbeidet med kommunene basert på utvikling av standardiserte grensesnitt og nye felleskomponenter rundt distribusjonsbaser i et felles driftsmiljø plassert ved Kartverket. En slik løsning vil redusere kommunenes netto kostnader vesentlig. Framdriften og de økonomiske konsekvensene for berørte statlige myndigheter og kommunesektoren, vil for øvrig bli vurdert i de årlige budsjettprosessene og forelagt Stortinget i de årlige statsbudsjettene. De administrative, økonomiske og miljømessige konsekvensene er nærmere omtalt i kapittel 4.

Merknader til de enkelte bestemmelsene framgår av kapittel 5.

Den foreliggende forskriften gjennomfører direktivet og tilhørende gjennomføringsregler som til nå er vedtatt og tatt inn i EØS-avtalen, inkludert gjennomføringsregler som ble tatt inn i EØS-avtalen 13. juli 2012, jf. EØS-komiteéns beslutninger 55/2010, 124/2010 og 137/2012.

2 Høring

Miljøverndepartementet sendte forslag til forskrift til geodataloven (geodataforskriften) på høring 31. januar 2011. Fristen for å komme med merknader var 2. mai 2011.

Det kom inn i underkant av 50 uttalelser. Geoforum arrangerte med bidrag fra departementet et høringsseminar på Gardermoen 31. mars 2011 der ca. 80 representanter fra kommuner, nasjonale fagetater, bransjeorganisasjoner og andre interesserte deltok. Arbeidet med forskriften har vært drøftet i Rådet for Norge digitalt og Referansegruppen for Norge digitalt. Høringsnotatet og høringsuttalelsene er tilgjengelig på departementets internettsider.

Høringsinstanser

Høringsbrevet ble sendt til disse instansene:

- Departementene
- Fylkesmennene
- Fylkeskommunene
- Kommunene

- Artsdatabanken
- Bioforsk
- Brønnøysundregistrene
- Datatilsynet
- Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard
- Direktoratet for naturforvaltning
- Direktoratet for samfunnsikkerhet og beredskap
- Domstolsadministrasjonen
- Finnmarkseiendommen
- Fiskeridirektoratet
- Forsvarets militærgeografiske tjeneste
- Havforskningsinstituttet
- Helsedirektoratet

- Høgskolen i Bergen
- Høgskolen i Gjøvik
- Jernbaneverket
- Klima- og forurensningsdirektoratet
- Konkurransetilsynet
- Kystverket
- Mattilsynet
- Meteorologisk institutt
- Norges forskningsråd
- Norges geologiske undersøkelse (NGU)
- Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (NTNU)
- Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE)
- Norsk institutt for skog og landskap
- Norsk Polarinstitutt
- Norsk Romsenter
- Opplysningsvesenets fond
- Politidirektoratet
- Reindrifftsforvaltningen
- Riksantikvaren
- Riksarkivaren
- Riksrevisjonen
- Sámediggi – Sametinget
- Skattedirektoratet
- Statens helsetilsyn
- Statens kartverk (Kartverket)
- Statens landbruksforvaltning
- Statens vegvesen, Vegdirektoratet
- Statistisk sentralbyrå
- Statsbygg
- Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB)
- Universitetet i Bergen
- Universitetet i Oslo
- Universitetet i Tromsø
- Utdanningsdirektoratet
- Veterinærinstituttet

- Avinor
- Den norske turistforening (DNT)
- Energi Norge
- Geoforum
- Geomatikkbedriftenes landsforening (GBL)
- KS
- Landsorganisasjonen i Norge
- Naturviterne
- Norges geotekniske institutt (NGI)
- Norges Skogeierforbund

- Norsk institutt for naturforskning (NINA)
- Norsk institutt for kulturminneforskning (NIKU)
- Norsk institutt for luftforskning (NILU)
- Norsk institutt for vannforskning (NIVA)
- Norsk Kommunalteknisk Forening
- Norskog
- Næringslivets Hovedorganisasjon
- Posten Norge
- ROM eiendom
- Rådgivende ingeniørers forening
- Standard Norge
- Statkraft
- Statnett
- Statskog
- Tekna - Norges Jordskifte kandidatforening
- Telenor ASA

Innkomne høringsuttalelser

Følgende instanser hadde kommentarer til høringsforslaget:

- Fornyings-, administrasjons- og kirke departementet
- Forsvarsdepartementet
- Justis- og politidepartementet
- Landbruks- og matdepartementet
- Olje- og energidepartementet
- Samferdselsdepartementet

- Fylkesmennene ved fylkesmennenes fagutvalg for kart/GIS

- Kommunene i Follo (fellesuttalelse fra kommunene Vestby, Ås, Frogn, Nesodden, Oppegård, Enebakk og Ski)
- Kristiansand kommune
- Oslo kommune

- Artsdatabanken
- Brønnøysundregistrene
- Datatilsynet
- Direktoratet for naturforvaltning
- Fiskeridirektoratet
- Havforskningsinstituttet
- Jernbaneverket
- Klima- og forurensningsdirektoratet
- Konkurransetilsynet
- Kystverket
- Meteorologisk institutt
- Norges geologiske undersøkelse (NGU)
- Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE)
- Norsk institutt for skog og landskap

- Norsk Romsenter
- Oljedirektoratet
- Opplysningsvesenets fond
- Politidirektoratet
- Skattedirektoratet
- Statens kartverk (Kartverket)
- Statens landbruksforvaltning
- Statens vegvesen
- Statistisk sentralbyrå
- Statsbygg

- Avinor AS
- Energi Norge
- Fellesuttalelse fra Norsk Redaktørforening, Norsk Journalistlag, Norsk Presseforbund og Mediebedriftenes landsforening
- Ferske geodata til frukost
- Geomatikkbedriftene (Geomatikkbedriftenes landsforening - GBL)
- KS Bedrift
- Norges Skogeierforbund
- Nordhordaland digitalt for Regionrådet Nordhordaland IKS
- Norsk institutt for luftforskning (NILU)
- Norsk vann BA
- Posten Norge AS
- Rådet for Norge digitalt
- Telenor Norge AS

3 Bakgrunn, høringsuttalelser og departementets vurdering

3.1 Redaksjon mv.

Forskriften er ment å sikre full norsk gjennomføring av direktiv 2007/2/EF om etablering av en infrastruktur for geografisk informasjon i Det europeiske fellesskapet (INSPIRE). Direktivet er p.t. ikke publisert på norsk, men er gjengitt i uoffisiell norsk oversettelse i Prop. 120 S (2009-2010)¹, og på andre språk via EurLex².

Med tanke på gjennomføringen av direktivet var flere av bestemmelsene i høringsutkastet gitt samme ordlyd som tilsvarende bestemmelser i direktivet.

Fiskeridirektoratet mener at denne løsningen ikke bidrar til klargjøring, og at det er nødvendig å lese både merknader og høringsbrevet for å forstå bestemmelsene.

Fylkesmennene mener det bør være mulig å omskrive direktivet til bedre norsk. Flere høringsinstanser har liknende uttalelser.

Kartverket uttaler:

«Lov og forskrift er i stor grad bygget på en direkte oversettelse av direktivet og tilhørende bestemmelser. Kartverket mener at en direkte oversettelse gir et tungt språk

¹ <http://www.regjeringen.no/pages/5247791/PDFS/PRP200920100120000DDDPDFS.pdf>

² <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32007L0002:EN:NOT>

som gjør innholdet i forskriften mindre tilgjengelig. Det er forståelig at man ønsker å dokumentere at direktivet er implementert. Imidlertid må det tas hensyn til at forskriften skal etterleves av en lang rekke etater og at det vil få store og langvarige virkninger for disse. Kartverket anbefaler derfor at man tilstreber et enklere tilgjengelig språk. På denne måten vil man få en mer forståelig tekst, noe som igjen vil skape en klar og forutberegnlig situasjon for de deltakende virksomhetene. En del tilfeller av direkte gjengivelse av loven synes også unødvendig.»

Kartverket foreslår å samle flere bestemmelser om geodatakoordinators oppgaver i § 1 som definerer nasjonal geodatakoordinator.

Fylkesmennene peker på at hva som menes med aktiveringstjeneste er uklart og at tjenestetypen bør spesifiseres bedre. Oslo kommune foreslår at begrepet aktiveringstjenester defineres i § 2. Flere høringsinstanser har liknende uttalelser.

Kommunene i Follo mener at det bør tas inn en definisjon av begrepet *referanseversjon*.

Kystverket mener at det allerede i definisjonen av begrepet *metadata* bør tas med at disse og er tiltenkt å innebefatte vilkår for bruk og deling av geodata. Kystverket anbefaler også at det tas inn en definisjon av begrepet *harmonisering*.

Norges geologiske undersøkelse foreslår at omtalen av geodatakoordinator, rådet og samordningsgruppe samles i en paragraf.

Departementets vurdering

Departementet har bl.a. på bakgrunn av råd fra Justisdepartementet, redigert utkastet og strammet inn språket på flere steder. Formuleringene følger derfor ikke direktivet like tett som høringsutkastet. Departementet mener likevel at hensynet til gjennomføringen av direktivet er ivaretatt.

Høringsutkastet § 5 om deltakende virksomheter er endret til en bestemmelse om hvem forskriften gjelder og tatt inn som § 1.

Høringsutkastet §§ 3 og 4 og vedlegg 1, 2 og 3 er endret til en bestemmelse om det saklige virkeområdet og samlet i § 2.

Høringsutkastet § 2 med definisjoner er forenklet og flyttet til § 3. Definisjonene er listet alfabetisk. Begrepene «samvirkingsevne» og «geoportalen» er ikke definert, men innholdsmessig beskrevet i §§ 6 og 8. Begrepene «offentlig myndighet» og «tredjemann» er ikke brukt, og følgelig heller ikke definert.

Gjennomføringsregler for aktiveringstjenester er foreløpig ikke fastsatt, og det er derfor ikke hensiktsmessig å gi nærmere regler om disse nå. Referanseversjonen er et definert datasett som eventuelle andre utgaver kan avledes fra, jf. § 3 tredje ledd og tilhørende merknad.

Høringsutkastet § 1 om nasjonal geodatakoordinator er flyttet til § 4 og beholdt som en definisjon. Materielle bestemmelser om koordinatoren er tatt inn i de paragrafene der dette passer i den øvrige sammenhengen.

Høringsutkastet §§ 6 om metadata og 7 om harmonisering og samvirkingsevne tilsvarer §§ 5 og 6. Metadata er definert i samsvar med direktivet, jf. § 3 bokstav f.

Høringsutkastet § 8 om offentlige geodatatenester tilsvarer i hovedsak § 7 om nettjenester, men slik at høringsutkastet femte ledd er flyttet til § 8 andre ledd. Bestemmelsen om den nasjonale geoportalen i § 8 første ledd har ingen direkte parallell i høringsutkastet.

Høringsutkastet § 9 om betaling for offentlige geodatatenester tilsvarer i hovedsak § 9 om tilgang til geodatatenester, mens § 12 om betaling for deling er tatt inn i § 11. Høringsutkastet §§ 10 og 11 tilsvarer ellers §§ 10 og 11. Høringsutkastet § 13 om internasjonal deling tilsvarer § 12, mens § 14 om koordinering og samarbeid er fordelt på §§ 13 og 14.

Høringsutkastet § 15 om avgjørelser og pålegg som ikke kan påklages er tatt inn i §§ 9, 11, 12 og 14.

Høringsutkastet § 16 om gjennomføringsreglene til direktivet er tatt inn i §§ 5, 6, 7, 12 og 14.

Høringsutkastet §§ 17 og 18 tilsvarer §§ 15 og 16.

3.2 Deling av data mellom offentlige myndigheter

Statlige, kommunale og fylkeskommunale organer som produserer, bruker eller forvalter spesifiserte geodata, regnes som deltakende virksomheter etter geodataloven § 4 første ledd. Oppregningen omfatter også andre forvaltningsorganer og offentlige rådgivende organer samt andre rettssubjekter som utfører offentlige forvaltningsoppgaver i henhold til lov.

Departementet kan i forskrift bestemme at også andre virksomheter skal omfattes av reglene om deltakende virksomheter med de rettigheter og plikter dette medfører. Departementet foreslo i høringsnotatet ingen slik utvidelse.

Deltakende virksomheter skal gjennomføre nødvendige tiltak for å dele spesifiserte geodata gjennom en felles infrastruktur for geografisk informasjon. Tiltakene skal gjøre det mulig for deltakende virksomheter å få tilgang til, utveksle og bruke geodatasett og geodatatenester, jf. geodataloven § 6.

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet (FAD) mener at problemene som kan oppstå når private aktører er «deltakende part» i samarbeidet, ikke er tilstrekkelig belyst. FAD peker på at definisjonen av offentlig myndighet er hentet fra direktivet, men mener likevel det er vanskelig å se at definisjonen er relevant å ta inn i forskriften. FAD mener det i stedet bør presiseres hvilke myndigheter eller virksomheter som er eller kan være deltakende myndighet. FAD mener ellers at utkast til definisjonsbestemmelse er gitt en uheldig redaksjon, og at «offentlig myndighet» i stedet bør inngå som eget bokstavpunkt i første ledd.

Fiskeridirektoratet mener at forutsetningene for deltakelse i Norge digitalt må endres dersom Norge digitalt skal være førende for gjennomføringen av forskriften. Direktoratet uttaler at alle deltakende virksomheter i så fall må bli parter i samarbeidet. Direktoratet mener også at det bør være et klart skille mellom Norge digitalt og INSPIRE, og uttaler:

«Det bør være partene i Norge Digitalt som styrer samarbeidet der, mens det bør være Nasjonal geodatakoordinator som har ansvaret for gjennomføringen av INSPIRE.»

Klima- og forurensningsdirektoratet støtter hovedtrekkene i forslaget ved at gjennomføringen av INSPIRE-direktivet i størst mulig grad baseres på det avtalebaserte samarbeidet i Norge digitalt.

KS Bedrift peker på at energibransjen gjennom Geovekst-samarbeidet har bidratt tungt i geodataarbeidet gjennom mange år, både lokalt i kommunene og sentralt i Norge digitalt. *KS Bedrift* mener det er viktig at bransjen fortsatt involveres på samme måte som i dag, også innunder ny forskrift og organisering.

Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) mener at samarbeidet bør være åpent for private aktører, og uttaler at dette vil forenkle dataflyt, øke nytteverdien og styrke Norge digitalt sitt økonomiske grunnlag.

Nordhordaland digitalt anbefaler at det til enhver tid føres en liste over deltakende virksomheter. Listene bør også redegjøre for oppgaver, krav og roller til de ulike deltakerne.

Norsk institutt for skog og landskap (Skog og landskap) uttaler:

«Det er vår erfaring at Norge digitalt fungerer svært bra. Skog og landskap støtter derfor departementets forslag om at det nasjonale samarbeidet mellom offentlige etater om deling av geodata best organiseres gjennom frivillige avtaler. Eventuelle endringer i avtaleverk og styringsstruktur bør derfor også avgjøres av avtalepartene i felleskap og innen de rammer som følger av lov og forskrift. Forskriften bør imidlertid inneholde en sikringsbestemmelse som kan anvendes dersom svikt i de avtalebaserte strukturene medfører at Norge ikke oppfyller direktivets krav.»

Norsk vann BA ber departementet være bevisst de særskilte utfordringer det gir at vann- og avløpssektoren er organisert på ulikt vis fra kommune til kommune som bl.a. til dels omfatter en rekke private aktører.

Oljedirektoratet mener geodataforskriften må sikre at deltakende virksomheter som ikke er parter i Norge digitalt, ikke faller utenfor viktige beslutningsprosesser med tanke på hvordan framtidig geodataarbeid i Norge skal organiseres.

Oslo kommune viser til høringsutkastet § 11 første ledd der det heter at deltakende virksomheter skal gjennomføre nødvendige administrative, økonomiske og tekniske tiltak for å dele data og tjenester, og uttaler:

«Det er uklart hva som menes med "økonomiske" i første setning. Det bes om at dette klargjøres slik at de deltakende virksomheter ikke skal kunne bli belastet ubegrensede kostnader knyttet til slik harmonisering. Slik det fremkommer i forslaget, forstås det overordnede prinsipp slik at slike kostnader skal dekkes av nasjonal geodatakoordinator.»

Kartverket peker på sin side til at høringsutkastet § 11 på dette punktet i realiteten er en gjentakelse av lovens krav om å gjennomføre «nødvendige tiltak». Kartverket spør også om hvem som skal ha ansvaret for gjennomføringen av andre ledd om teknisk tilgang til infrastrukturen.

Statens vegvesen ser konstruksjonen med å løse mange av de lovpålagte oppgavene ved hjelp av et frivillig samarbeid som utfordrende. Statens vegvesen finner det noe uklart hva dette i praksis betyr, og peker på at partene i Norge digitalt ikke vil være de samme som defineres som deltagende virksomheter under geodataloven.

Telenor Norge AS er enig i at private virksomheter innen elektronisk kommunikasjon bør involveres i geodatasamarbeidet gjennom avtale og ikke i form av pliktig forskriftsregulert deltakelse. Telenor mener imidlertid at dette ikke bør avgrenses til selskap som yter leveringspliktige tjenester over hele landet. Det bør være åpent for alle registrerte tilbydere av offentlig ekomnett (for tiden ca. 148 ulike virksomheter). Telenor forutsetter at det i de reviderte avtalene blir tatt tilbørlig hensyn til de bidrag eksisterende deltakende virksomheter allerede har skutt inn i infrastrukturen gjennom flere år. Telenor mener begrepet deltakende virksomheter bør defineres, og tas inn i forskriftens § 2.

Departementets vurdering

Direktivet gjelder *offentlige myndigheter*. Begrepet defineres i tre bokstavpunkter, jf. direktivet artikkel 3 nr. 9:

- a) statlig eller annen offentlig forvaltning, herunder offentlige rådgivende organer, på nasjonalt, regionalt eller lokalt plan,
- b) enhver fysisk eller juridisk person som utfører offentlige forvaltningsoppgaver i henhold til nasjonal lovgivning, herunder særskilte oppgaver, særskilt virksomhet eller særskilte tjenester i forbindelse med miljøet, og
- c) enhver fysisk eller juridisk person som har offentlig ansvar eller utfører offentlige oppgaver, eller som yter offentlige tjenester i forbindelse med miljøet under tilsyn av et organ eller en person som omfattes av bokstav a eller b

Etter direktivet er bare organer under bokstav a og b omfattet av delingsplikten. Dette samsvarer med begrepet *deltakende virksomheter* slik dette går fram av geodataloven § 4 første ledd.

Organer under alle tre bokstaver har imidlertid plikt til å etablere metadata og harmonisere geodata. Denne distinksjonen kom ikke fram av høringsutkastet. Departementet har løst dette ved å gjøre §§ 5, 6, 13 og 14 gjeldende også for virksomheter under bokstav c. Departementet har valgt å videreføre begrepet deltakende virksomhet fra geodataloven, og ikke innføre en egen definisjon for offentlig myndighet.

I forbindelse med en forskriftsteknisk gjennomgang viser Justisdepartementet til at direktivets oppregning av organer i artikkel 3 nr. 9 bokstav c er uklart formulert og fraråder å gjenta formuleringen i forskriften. Når Miljøverndepartementet likevel har valgt å beholde direktivets formulering på dette punktet, har departementet lagt vekt på at de sentrale bestemmelsene om deling kun gjelder deltakende virksomheter, og at det i denne omgang ikke var aktuelt å utvide det personelle virkeområdet til forskriften ut over kravene i direktivet. En presisering av forskriftens virkning for bestemte virksomheter kan foretas senere om det viser seg nødvendig. I den grad spørsmålet om den nærmere betydningen av begrepet offentlig myndighet kommer opp, vil det være aktuelt å se nærmere hen til hva som regnes som offentlig organ etter miljøinformasjonsloven § 5 første ledd, siden definisjonen av offentlig myndighet i direktivet tilsvarer definisjonen i miljøinformasjonsdirektivet som ligger til grunn for miljøinformasjonsloven, jf. Ot.prp. nr. 116 (2001-2002) kapittel 10.5 og 10.6 og merknadene til loven § 5. For øvrig vises det til Prop. 121 L (2009-2010) kap. 8.2.3, som

drøfter sammenhengen mellom begrepene deltakende virksomhet og offentlig myndighet.

Direktivet forutsetter at alle som har data og tjenester som samsvarer med kravene i gjennomføringsreglene til direktivet, skal kunne kople seg til de ulike netjtjenestene, jf. artikkel 12. Bestemmelser om dette er tatt inn i §§ 8 andre ledd og 11 første ledd andre punktum.

Deltakende virksomheter skal gjennomføre nødvendige tiltak for å dele geodata og geodatatjenester. I høringsutkastet § 11 var dette benevnt som «nødvendige administrative, økonomiske og tekniske tiltak». Departementet har på bakgrunn av Kartverkets merknad forenklet ordlyden. Den enkelte virksomhet vil måtte avgjøre hvilke tiltak som må gjennomføres for å nå kravene i loven og forskriften. Det kan også omfatte økonomiske tiltak.

Direktivet artikkel 17 nr. 2 krever at tiltakene skal utelukke eventuelle restriksjoner «som med sannsynlighet vil skape praktiske hindringer på brukerstedet» for deling av geodatasett og -tjenester. Kravet er tatt inn i § 11 første ledd. Det følger av § 14 at deltakende virksomheter må samarbeide om å kontrollere gjennomføringen og bruken av infrastrukturen for geografisk informasjon, jf. direktivet artikkel 21. Koordinering og organisering deltakerne i mellom er nærmere drøftet nedenfor.

Kommuner og fylkeskommuner, herunder kommunale og fylkeskommunale organer som er organisert som egne rettssubjekter, er bare omfattet av direktivet når de i annen lov eller forskrift er pålagt å samle inn eller formidle geodata, jf. direktivet artikkel 4 nr. 6. Dette er presisert i §§ 5, 6, 7 og 12.

Krav om å gjøre data tilgjengelig er i praksis knyttet til kommunenes oppgaver etter plan- og bygningsloven om offentlig kartgrunnlag og kommunalt planregister. Kartverket vil tilby distribusjonsløsninger basert på felles distribusjonsbaser for dette, se kapittel 3.11.

Ved behandlingen av geodataloven ble det lagt til grunn at gjennomføringen av direktivet i hovedsak kunne baseres på en videreføring av det frivillige samarbeidet som allerede er etablert gjennom Norge digitalt, jf. Prop. 121 L (2009-2010) kap. 8.1.3 og Innst. 354 L (2009-2010). Departementet holder fast ved dette, og foreslår ingen endringer i gjeldende prinsipper for deltakelse i Norge digitalt.

Norge digitalt er basert på avtaler som også omfatter private parter, først og fremst Telenor Norge AS og virksomheter innenfor elektrisitetsforsyningen. Disse partene er ikke omfattet av forskriftens regler om deltakende virksomheter.

En liste over hvem som bidrar med data og tjenester som deltakende virksomheter eller gjennom Norge digitalt eller annen avtale, vil framgå av en egen referansekatalog. Referansekatalogen skal gi en samlet oversikt over aktuelle virksomheter og de datasettene som tilbys. Katalogen danner grunnlag for oppfølging av leveranser og den årlige resultatindikatorrapporteringen.

3.3 Nasjonal geodatakoordinator

Nasjonal geodatakoordinator skal koordinere arbeidet med landets infrastruktur for geografisk informasjon, jf. geodataloven § 3. Kartverket er tillagt oppgaven, jf. gjeldende forskrift 3. september 2010 nr. 1247 om nasjonal geodatakoordinator.

Bestemmelsene om nasjonal geodatakoordinator var i høringsutkastet redaksjonelt bygd opp med en ren definisjonsbestemmelse i § 1, mens de materielle bestemmelsene var tatt inn lengre ut i forskriften.

Artsdatabanken uttaler:

«Når det gjelder implementering og utvikling av tjenester som følger av forpliktelsene til medlemsstatene iht. direktivet, er det nødvendig med gode arenaer for samhandling. Vi vil spesielt peke på Statens kartverk sin viktige rolle i rådgivning og veiledning til de institusjonene som skal levere datasettene på de ulike temaområdene. Statens kartverk vil kunne bidra sterkt til en rask oppbygging av tjenestene hos dataleverandørene med sin kompetanse innen standardisering, modellering og oppbygging av effektive og robuste datadelingstjenester. Det er viktig at Statens kartverks rolle på dette området forankres i forskriften.»

Fiskeridirektoratet uttaler:

«I det nasjonale arbeidet bør geodatakoordinatoren ikke bare ha ansvar for å "samordne arbeidet" og "kontrollere gjennomføringen" som det står i merknadene til § 1 men også tilby veiledning, kompetanse og praktisk bistand til etater som har behov for det. Dette er nevnt i innledningen til høringsnotatet, men bør komme klarere frem i forskrift og eventuelt merknader.»

Fylkesmennene synes Kartverkets rolle i den nye infrastrukturen fremstår som uoversiktlig, og viser til at Kartverket vil ha flere funksjoner: sekretariat for Norge digitalt og Geovekst, nasjonal geodatakoordinator og dataleverandør/produsent. Fylkesmennene mener det er avgjørende at Kartverkets rollefordeling defineres mer eksplisitt.

Flere høringsinstanser har liknende uttalelser.

Jernbaneverket spør om geodatakoordinator bør kunne pålegge offentlige organisasjoner å levere geodata med tilhørende kvalitetskrav. Jernbaneverket viser videre til private aktørers mulighet for å utvikle verdiøkende tjenester, og de krav til den geografiske infrastrukturen som dette innebærer, og uttaler:

«Dette peker igjen mot behovet for å etablere en kontrollrolle. Som vi forstår forskriften legges det opp til at nasjonal geodatakoordinator selv skal inneha denne rollen. Vi er imidlertid av den oppfatning at det er behov for å etablere en for alle parter akseptabel løsning for ytelsesovervåking og rapportering som står utenfor samarbeidet og dermed kan inneha en nøytral posisjon.»

Norges geologiske undersøkelse (NGU) legger vekt på at Kartverket ikke er gitt en overordnet myndighetsrolle i henhold til geodataloven, men har rolle som en koordinator samtidig som Kartverket er sekretariat for Norge digitalt. Rollene som geodatakoordinator for infrastrukturen og sekretariat for Norge digitalt i stor grad er overlappende og bør kunne slås sammen. NGU anbefaler dessuten å skille mellom nasjonal geodatakoordinator og Kartverket som sådan.

NGU foreslår å forskriftsfeste at nasjonal geodatakoordinator skal:

- koordinere arbeidet med landets infrastruktur for geografisk informasjon, jf. geodataloven § 3 første punktum, herunder å samordne arbeidet med å dele data og etablere felles nasjonale løsninger
- tilby en nasjonal geoportal på Internett som en videreføring av «geoNorge.no», og i samarbeid med deltagende virksomheter, ha ansvaret for å vedlikeholde og videreutvikle innholdet
- bistå deltagende virksomheter i å oppfylle kravene, herunder opprette fellesløsninger og distribusjonsdatabaser for virksomheter som ikke kan opprette slike selv
- ha ansvar for den nasjonale kontakten med EFTAs overvåkingsorgan (ESA) og Kommisjonen med hensyn til direktivet, jf. direktivet artikkel 19 nr 2 første punktum
- i samråd med samordningsgruppen å spesifisere og implementere sikkerhetsmekanismer i henhold til overordnede retningslinjer og krav som stilles til sikkerhet i ulike deler av lovverket
- kontrollere gjennomføringen og bruken av infrastrukturen for geografisk informasjon i samråd med samordningsgruppen, offentliggjøre resultatene av denne kontrollen og gjøre den tilgjengelig for ESA og Kommisjonen i samsvar med gjennomføringsreglene om kontroll og rapportering
- opprette en referanse katalog som gir oversikt over data som inngår i infrastrukturen(e) og gi resultatindikatorer
- på vegne av de deltagende virksomhetene kunne inngå avtale om deling av geodata og tilhørende tjenester med offentlige myndigheter i EØS-stater og EU- og EØS-organer, jf. geodataloven § 7
- fungere som sekretariat for det frivillige Norge digitalt-samarbeidet

Norsk institutt for skog og landskap (Skog og landskap) uttaler:

«Rolleavklaringen må både være internt og eksternt rettet. Med internt rettet mener vi at rollefordelingen mellom Statens kartverk som nasjonal geodatakoordinator, som geodataproducent, koordinator i Geovekst og Norge digitalt og som part i forvaltnings- og driftsavtaler må avklares. Med eksternt rettet mener vi at nasjonal geodatakoordinators oppgaver, ansvar og myndighet ovenfor partene i det nasjonale geodatasamarbeidet samt ovenfor internasjonale parter, må være tydelig.»

Landbruks- og matdepartementet har en liknende uttalelse.

Geomatikkbedriftene mener at Kartverkets rolle bør begrenses til veiledning og kompetanseoverføring, mens praktisk bistand til aktørene bør være en oppgave for de private aktørene.

Kartverket mener det må fremkomme av bestemmelsene at nasjonal geodatakoordinator både skal opprette, drifte og gjøre tilgjengelig geodata.

Kartverket ser ikke bort fra at det kan oppstå en situasjon hvor det er uenighet om et bestemt datasett er omfattet av geodataloven eller ikke. Kartverket mener det ikke bør være geodatakoordinatorens rolle å gå inn og overprøve en deltagende virksomhets vurdering i slike situasjoner, men etterlyser klare prosedyrer som geodatakoordinatoren kan bruke, for å oppnå enighet om spørsmålet.

Kartverket foreslår at det i tilknytning til bestemmelsen som gjennomfører direktivet artikkel 10 nr. 1 om tilgang til teknisk dokumentasjon, presiseres at dette både gjelder nasjonalt og på europeisk nivå.

Oslo kommune uttaler at forskriften må skille mellom internasjonale og nasjonale forpliktelser. Kommunen anbefaler at geodatakoordinators ansvar for oppgaver og forpliktelser for nasjonal infrastruktur blir definert for seg, adskilt fra internasjonale forpliktelser.

Departementets vurdering

Nasjonale geodatakoordinator skal samordne virksomhetenes deltakelse, og skal blant annet

- koordinere arbeidet med den geografiske infrastrukturen
- kontrollere gjennomføringen og bruken av infrastrukturen
- koordinere avtaler om datadeling med offentlige myndigheter i andre EØS-stater og EU- og EØS-organer
- være kontaktpunkt mot Kommissjonen og EFTAs overvåkningsorgan (ESA)
- sørge for tilgang til teknisk dokumentasjon
- tilby en nasjonal geoportal

Materielle bestemmelser om geodatakoordinator er etter sin sammenheng tatt disse inn i §§ 8, 12, 13 og 14. § 4 tilsvarende gjeldende forskrift 3. september 2010 nr. 1247 som definerer Kartverket som nasjonal geodatakoordinator.

Departementet legger til grunn at samarbeidet mellom partene fortsatt vil bli regulert ved avtale, og mener det derfor ikke er riktig å spesifisere Kartverkets koordinerende, veiledende og andre støttende oppgaver mer utfyllende i forskriften.

Kartverket har et særlig ansvar for å bidra til godt samspill mellom regelverksutviklingen på nasjonalt og europeisk plan. Departementet har i den forbindelse vurdert om Kartverket burde kunne fastsette utfyllende krav til metadata, samvirkningsevne og netjtjenester i forskrifts form, men foreslår ikke dette nå.

Alle deltakende virksomheter har ansvar for å gjøre egne geodata elektronisk tilgjengelig. I det ligger også ansvar for utvikling og dokumentasjon av tilhørende spesifikasjoner, og at dokumentasjonen gjøres effektivt tilgjengelig for geodatakoordinator.

3.4 Samordningsstrukturer

Direktivet artikkel 18 krever at det blir utformet egnede strukturer for å samordne bidragene fra alle med en interesse i infrastrukturen for geografisk informasjon. Strukturen skal omfatte brukere, produsenter, ytere av verdiøkende tjenester og eksisterende samordningsorganer «når det gjelder identifisering av relevante datasett, brukerbehov, informasjon om eksisterende praksis og tilbakemelding vedrørende gjennomføringen av direktivet».

Departementet foreslo i høringsutkastet følgende formelle samordningsorganer:

- Et nasjonalt geodataråd utpekt av departementet med representanter fra deltakende virksomheter, brukere, produsenter, ytere av verdiøkende tjenester

og samordningsorganer. Rådet skulle overta den nåværende rollen til Rådet for Norge digitalt.

- En samordningsstruktur utpekt av nasjonal geodatakoordinator med representanter fra deltakende virksomheter.

Departementet antok at den nåværende Referansegruppen for «Norge digitalt» ville bli videreført i en eller annen form. Departementet foreslo ingen bestemmelser om dette, men pekte på behovet partene i Norge digitalt vil ha for å løse prinsipielle og praktiske problemstillinger som gjelder det frivillige samarbeidet.

Ingen høringsinstanser er i mot å opprette et nasjonalt geodataråd. Flere anbefaler imidlertid at rådet får en tydeligere og mer overordnet rolle, bl.a. som rådgivende organ for utvikling av en norsk geodapolitikk. Flere mener også at mandatet bør klargjøres.

Fylkesmennene viser til at nasjonal geodatakoordinator er tillagt ansvaret for å peke ut en «samordningsstruktur med representanter for deltakende virksomheter», og uttaler:

«Det kan med fordel utdypes hva denne samordningsstrukturen mer konkret skal bidra med i sin støtte til nasjonal geodatakoordinators arbeid. Hvis ikke dette beskrives er det lett å se for seg en sammenblanding av rollene til dette organet og det nasjonale geodatarådet.»

Kommunene i Follo mener at begrepet samordningsstruktur bør erstattes med et mer selvforklarende begrep.

Norges geologiske undersøkelse (NGU) mener det er nok med en samordningsgruppe. NGU foreslår at gruppen slås sammen med Referansegruppen for Norge digitalt og gis navnet «Samordningsgruppe for infrastruktur for geografisk informasjon», og mener det på samme måte bør være mulig å slå sammen funksjonene som nasjonal geodatakoordinator og sekretariat for Norge digitalt. NGU mener det ikke bør være Kartverket som utpeker representantene til samordningsgruppen, men at partene bør gjøre dette slik de tidligere har gjort for Norge digitalt.

NGU foreslår at samordningsgruppen skal:

- sikre et tverrfaglig samspill i den praktiske gjennomføringen av samarbeidet og utvikle forbedringer i det videre arbeidet
- løse prinsipielle og praktiske problemstillinger og utfordringer som oppstår eller bringes inn fra parter i samarbeidet
- bistå nasjonal geodatakoordinator med å samordne bidragene fra deltagende virksomheter når det gjelder identifikasjon av relevante datasett, brukerbehov, praksis og tilbakemelding vedrørende gjennomføringen av geodataloven
- behandle spørsmål om betaling for deling av geodata i henhold til prinsipper gitt av departementet og i høringsutkastet § 12
- bidra til en mest mulig enhetlig lisensiering av offentlige geodata fra samarbeidet

NGU synes å se for seg en todeling av samordningsgruppen, der deltagere som er parter i Norge digitalt også gir innspill til geodatakoordinators arbeid med tilrettelegging av dokumentasjon, krav og vilkår for samarbeidet, og behandler forslag til og vedtar innholdet i aktuell avtaledokumentasjon.

Høringsuttalelser som gjelder sammensetning og oppgaver for nasjonalt geodataråd er nærmere omtalt i kgl.res. 30. mai 2012 om oppnevning av nasjonalt geodataråd.

Departementets vurdering

I henhold til direktivet artikkel 18 første ledd skal medlemsstatene:

«sikre at det på alle myndighetsnivåer utformes egnede strukturer og ordninger for å samordne bidragene fra alle som har interesse av deres infrastrukturer for geografisk informasjon.»

Ansvar for dette ligger på alle deltakende virksomheter, jf. geodataloven § 6 første punktum:

«Deltakende virksomheter skal gjennomføre nødvendige tiltak for å dele spesifiserte geodata gjennom en felles infrastruktur for geografisk informasjon.»

I tillegg har Kartverket som nasjonal geodatakoordinator et særlig ansvar for samordning av bidragene. Dette er konkretisert i § 13.

Oppnevning av *nasjonalt geodataråd* skjer ved kongelig resolusjon. Rådets oppgaver reguleres ikke i geodataforskriften.

Departementet antar at deltakende virksomheter, partene i Norge digitalt og eventuelt andre som bidrar til infrastrukturen vil ha behov for et eget samordningsorgan for å løse prinsipielle og praktiske problemstillinger som gjelder samarbeidet, bl.a. beslutninger som kan gjelde tilpasninger i dokumentasjon, krav og vilkår som legges til grunn for samarbeidet. Departementet er enig med NGU i at dette godt kan skje i en felles samordningsgruppe. Departementet foreslår å benytte betegnelsen *Samordningsgruppe for geografisk informasjon*, som er en forenkling av forslaget til NGU.

Departementet foreslår at samordningsgruppen utpekes av departementet etter forslag fra deltakende virksomheter, jf. § 13 første ledd, men ser ikke behov for å regulere gruppens arbeid nærmere i forskrift. Departementet antar at samordningsgruppen kan ta utgangspunkt i nåværende Referansegruppe for Norge digitalt.

Rådet vil først og fremst ha en strategisk rolle basert på en bred representasjon fra flere samfunnsområder. Samordningsgruppen vil ha en mer utøvende rolle knyttet til felles utfordringer som leverandørene av data og tjenester til den geografiske infrastrukturen står overfor.

Erfaringene med Rådet og Referansegruppen for Norge digitalt var at disse utfylte hverandre på en hensiktsmessig måte. Departementet legger til grunn at det positive samarbeidet vil fortsette i den nye strukturen. For eksempel kan spørsmål om identifisering av relevante datasett, brukerbehov og praksis være aktuelt å drøfte i begge fora.

Departementet viser ellers til at det er etablert mange møteplasser for oppfølging og videreutvikling av Norge digitalt-samarbeidet på sentralt og regionalt nivå, bl.a. forum for henholdsvis teknologi, temadata og plandata. Departementet legger til grunn at disse møteplassene lar seg videreføre og tilpasse den nye samordningsstrukturen.

3.5 Metadata og nasjonal geoportal

Metadata og gode søkemuligheter er viktig for den geografiske infrastrukturen. Et stort antall brukere innen mange ulike områder må ha mulighet til å vurdere egnethet av datasettene som tilbys. Mangelfulle metadata vil svekke nytteverdien av infrastrukturen, og føre til at verdifull eksisterende informasjon ikke blir gjort kjent og kommer til nytte.

I arbeidet med geodataloven ble det lagt til grunn at Kartverket skal etablere en nasjonal geodataportal som gir oversikt over tilgjengelige geodatasett med informasjon om praktisk tilgang til de tilhørende geodatatenestene, jf. Prop. 121 L (2009-2010) kap. 8.4.2. Departementet forutsatte også at portalen skulle omfatte en referanse katalog over deltakende virksomheter og tilgjengelige data.

Brønnøysundregistrene mener det kan være hensiktsmessig å se nærmere på muligheten for samhandling mellom infrastrukturen for geografisk informasjon og nettportalen Altinn.

Fylkesmennene er positive til de nye reglene for utforming av påkrevde metadata for geodata og geodatatenester. Bedre kvalitet og standardisering har særlig vært et problem ved etablering og høsting av metadata gjennom nasjonal geodataportal.

Fylkesmennene mener videre at referanse katalogen som Kartverket skal etablere bør bli vesentlig bedre enn dagens versjon som har et betydelig forbedringspotensial. Katalogens oppbygning og innhold er viktig for at brukerne rasjonelt skal finne fram til relevante datasett og forholde seg til disse. Katalogen må oppdateres umiddelbart når det skjer endringer i tjenestene.

Kommunene i Follo mener at det som et alternativ til sentraliserte løsninger, også må tilrettelegges for standardiserte distribuerte løsninger slik at kommunene kan velge om de selv skal fremstille metadata eller om dette skal gjøres på sentralt nivå.

Nordhordaland digitalt anbefaler at metadata genereres automatisk fra alle datasett.

Oljedirektoratet uttaler:

«OD ser for seg at en videreutvikling av www.geonorge.no kan være aktuell for "deltakende virksomheter" i deres arbeid med å opprette og drive et nett av offentlige geodatatenester. Det vil trolig være tjenlig for alle å samle geodatasett/-tjenester i ett søkesystem, uavhengig av medlemskapsstatus i Norge digitalt.

OD er klart positiv til at tjenestene er foreslått å være allment tilgjengelige og uten kostnad, men stiller spørsmål ved at de skal være i en form som hindrer gjenbruk i næringsvirksomhet. Vi er likevel innforstått med begrensning i tilgang, der denne vil kunne skade fortrolighet i off. saksbehandling (§ 10 andre ledd bokstav a). Da legger vi til grunn at det med fortrolighet siktes til de tilfeller der opplysningene skal unntas offentlighet etter offentleglova § 13 første ledd og relevante taushetspliktsbestemmelser. "Fortrolig" har ellers en annen mening i gitte sammenhenger.»

Kartverket understreker den betydningen som gode metadata og søkemuligheter har for en vellykket realisering av den geografiske infrastrukturen, og uttaler:

«Målet er å få alle deltakende virksomheter til å integrere sin bruk og vedlikehold av en nasjonal geodata katalog tettest mulig med sine forvaltningssystemer. En nasjonal geodataportal skal kunne gi en felles tilgang til denne katalogen på en brukervennlig måte.»

Kartverket mener at det bør fremgå av forskriften at nasjonal geodatakoordinator skal opprette og drifte en nasjonal geodatakatalog (geoNorge) med søkefunksjoner, kartvisning/nasjonale innsynsløsninger og metadatatenester, og at partene skal tilgjengeliggjøre metadata for alle datasett og tjenester og sørge for registrering i den nasjonale geodatakatalogen.

Departementets vurdering

Departementet foreslår å bruke begrepet *nasjonal geoportal*, jf. § 8. Portalen vil være en videreføring av den eksisterende geoportalen «GeoNorge». Driften vil basere seg på at deltakende virksomheter selv publiserer metadata om sine data og tjenester i portalens katalog. Det bør legges til rette for automatisk etablering og høsting av metadata fra forvaltningssystemene i virksomhetene, se også omtale i kapittel 3.7 om etablering av referansekatalog.

Bestemmelser om metadata framgår av § 5. Virksomhetenes plikt til å publisere metadata gjennom den nasjonale geodataportalen framgår av § 5 første ledd andre punktum. Utfyllende regler om metadata framgår av forordning (EF) nr. 1205/2008, som er inkorporert i forskriften med § 5 andre ledd. Forordningen har minimumskrav til utformingen av metadata for geodata og geodatatenester som er omfattet av direktivet. Forordningen regner opp i underkant av 20 metadataelementer for de enkelte datasett og tjenester.

Forordningen er p.t. ikke publisert på norsk, men er tilgjengelig på andre språk via EurLex³.

3.6 Nettjenester

Geodataloven bruker begrepet *offentlige geodatatenester* for alle typer elektroniske datamaskinoperasjoner som loven gjelder, se geodataloven § 5. Departementet uttalte i forarbeidene at i den grad det var behov å skille mellom ulike tjenestetyper kunne dette eventuelt skje i forskrift.

Direktivet benytter to forskjellige begreper, *geodatatenester* og *nettjenester*.

Geodatatenester er operasjoner som kan utføres ved hjelp av et dataprogram på geodata i geodatasett eller på tilknyttede metadata, jf. direktivet artikkel 3 nr. 4. Nettjenester er de fem nærmere definerte geodatatenestene for henholdsvis søking, visning, nedlasting, omforming og aktivering via Internett, jf. direktivet artikkel 11.

Havforskningsinstituttet ser det som en naturlig utvikling at geodata blir gjort fritt tilgjengelig for allmennheten, og ser positivt på at geodatalov og forskrift sørger for mer deling og tilgang til geodata og geodatatenester.

Meteorologisk institutt etterlyser en ytterligere presisering av nasjonal geodatakoordinators ansvar for at tjenestennettverket er opprettet ut fra allment aksepterte tekniske prinsipper.

³ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32008R1205:EN:NOT>

Norges geologiske undersøkelse (NGU) viser til at etaten i 2010 hadde en oppetid på 99,5 % året sett under ett, men uten å kunne garantere dette med mindre ytterligere tiltak gjennomføres.

Kartverket uttaler:

«Kartverket støtter at departementet i høringsbrevet foreslår å spesifisere en nærmere tolkning av gjennomføringsreglene for netjtjenester, blant annet ved å beskrive en forutsetning om planlagt nedetid. Det er et klart behov for en slik presisering, gjerne som en del av forskriften.

Det er vesentlig å få krav som er gjennomførbare i praksis og som er konforme med hva som gjelder innenfor Norge digitalt. Presiseringen som departementet kommer med er i henhold til en foreslått revidert Tjenesteerklæring, nivå A i Norge digitalt.»

Kartverket mener høringsforslaget § 8 første ledd innebærer en unødvendig gjentakelse av loven.

Departementets vurdering

Begrepet *offentlige geodatatjenester* benyttes ikke i forskriften. Departementet har isteden valgt å skille mellom *netjtjenester* og *geodatatjenester* på samme måte som i direktivet.

Den enkelte virksomhet er ansvarlig for å gjøre egne data tilgjengelige ved å etablere nødvendige netjtjenester. Bestemmelser om dette er inntatt i §§ 7, 11 og 12.

Bestemmelser om betaling for tilgang til tjenestene er inntatt i §§ 9 og 11, og begrensninger i tilgangen er fastsatt i § 10.

Utfyllende regler om netjtjenester framgår av forordning (EF) nr. 976/2009 som endret ved forordning (EU) nr. 1088/2010, og gjelder så langt søketjenester, visningstjenester, nedlastingstjenester og omformingstjenester. Forordningen er inkorporert i § 7 andre ledd. Forordningen er forutsatt å bli komplettert med bestemmelser om aktiveringstjenester.

De to forordningene er p.t. ikke publisert på norsk, men er tilgjengelig på andre språk via EurLex⁴ der det også finnes en konsolidert versjon.

Forordningen formulerer generelle tekniske krav til de ulike tjenestetypene, bl.a. til ytelse og kapasitet i form av antall tjenestekall som kan betjenes samtidig. Den krever forventet tilgjengelighet på 99 % av tiden, men gir ikke utfyllende regler om hvilket tidsrom tilgjengeligheten skal måles over. Kartverket har satt som mål for tjenester som etaten tilbyr gjennom samarbeidet Norge digitalt, at minimum oppetid skal være 99 % målt per kvartal døgntkontinuerlig sju dager i uken og at maksimal sammenhengende nedetid i perioden ikke skal overstige åtte timer. Nedetid for mindre systemvedlikehold og større vedlikeholdsoppgaver inngår ikke i beregnet tilgjengelighet, men skal varsles minimum én uke på forhånd og normalt legges til helger. Departementets mener dette samsvarer med kravene i INSPIRE, og har valgt ikke å gi ytterligere bestemmelser om dette nå.

⁴ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32009R0976:EN:NOT>
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32010R1088:EN:NOT>

3.7 Saklig virkeområde

Geodataloven gjelder for spesifiserte geodata i elektronisk form og tilhørende geodatatenester som vedrører norsk land- og sjøterritorium. Loven forutsetter at det i forskrift gis en nærmere saklig avgrensning av hva som menes med spesifiserte geodata, jf. Prop. 121 L (2009-2010) kap. 8.3.3.

Artsdatabanken uttaler:

«På noen områder er det flere potensielle leverandører av data og tjenester. I forskriften er det på de områdene som Artsdatabanken har kompetanse, roller og betydelige datamengder, også nevnt flere andre, bl.a. Direktoratet for naturforvaltning og Havforskningsinstituttet. Det utslagsgivende i hvem som skal etablere tjenestene (DataProvider) bør i utgangspunktet være de forskjellige institusjonenes mandater.

...

For mange arter kan Artsdatabanken tilby hele og fullstendige datasett ut fra vårt mandat/ rolle der vi høster andres primærdata og formidler standardiserte data til ulike brukere. For noen arter bør det etableres en arbeidsdeling, delvis ut fra hvilke data institusjonen besitter og delvis ut fra hvilket mandat/rolle institusjonen har, enten forvaltning, formidling eller forskning. Det er potensielt flere institusjoner enn de som er nevnt i forskriften som både har data om biogeografi, habitater/biotoper (naturtyper) og arter. Vi vil peke både på Norsk polarinstitutt som har data om Svalbard og Norsk institutt for skog og landskap som har data om habitater/biotoper (naturtyper) og arter. For artenes vedkommende vil nok Artsdatabanken innen leveransetidsfristene for arter i vedlegg III (nye data på harmonisert form 2015, metadata 2016, eksisterende data på harmonisert form 2020) kunne høste data fra disse kildene. Når det gjelder data om habitater/biotoper (naturtyper) vil dette kreve en meget målrettet prosess med betydelig ressursinnsats skal det etableres en effektiv nasjonal dataflyt innen de aktuelle fristene.»

Artsdatabanken mener at det før forskriften vedtas bør bestemmes om leveranseansvaret skal avstemmes mellom institusjonene bilateralt, eller avklares formelt i samråd med nasjonal geodatakoordinator.

Fiskeridirektoratet viser til at direktoratet helt klart har ansvar for noen tema, men at også andre datasett kan være omfattet uten at dette framgår klart av forskriften, og uttaler:

«Det er stilt mange tekniske krav til data som blir omfattet og Fiskeridirektoratet må gjøre en del arbeid med datasettene for at de skal bli tilfredsstillende. Vi ser derfor for oss å starte med å levere datasettene som vi oppfatter som helt klart omfattet av forskriften for så eventuelt å utvide med flere datasett etter hvert.»

Kommunene i Follo uttaler at manglende definisjon av hva som inngår i begrepet det offentlige kartgrunnlaget medfører betydelig usikkerhet mht. kommunenes forpliktelser. *Kristiansand kommune* har en liknende uttalelse.

Fylkesmennene ser det som en utfordring at enkelte datasett kan falle inn under flere temaområder (vedlegg I, II og III), og dermed komme inn under flere dataspesifikasjoner. For den enkelte part kan dette medføre betydelige utfordringer når kravene til leveranse av INSPIRE-relevante datasett trer i kraft.

Klima- og forurensningsdirektoratet uttaler:

«Forslaget legger opp til at det er opp til partene å definere hva som er spesifiserte geodata, dvs. hvilke datasett som faller inn under virkeområde til forskriften. Ved at man

har valgt å kun beskrive de enkelte temaene ved overskrifter ser vi at det vil være ulike måter å tolke dette på. Det er også uklart hvordan dataene skal avgrensnes når det gjelder innhold og egenskaper. Det vil derfor være et stort behov for samordning og dialog mellom partene, særlig innenfor temaer hvor dataene fremskaffes fra ulike forvaltningsnivåer.

Det foreslås å etablere en referansekatalog over spesifiserte datasett. Det framgår ikke tydelig om dette skal være et selvstendig register eller om det skal etableres som en del av metadataportalen. Vi tror det vil være en fordel om dette kan genereres som en del av metadatakatalogen i GeoNorge. Det vil antagelig være en utfordring for nasjonal geodatakoordinator og partene å holde flere slike registre over datasett og tjenester oppdatert.»

KS Bedrift ser for seg at forskriften kan bli en viktig premissgiver i forhold til samordning av ledninger i grunnen, men at dette krever en grundigere utredning før det settes i verk.

Meteorologisk institutt viser til utkast til bestemmelse om virkeområde § 3, og uttaler: «met.no mener vilkåret ”geodatasett som tilhører en deltakende virksomhet” kan presiseres nærmere. Vi tror en presisering av vilkåret er nødvendig ettersom det vil kunne oppstå situasjoner der datasett er sammenstilt av, og teknisk sett kan gjøres tilgjengelig fra, en deltakende virksomhet, uten at datasettet ikke nødvendigvis er en del av dennes virkeområde.»

Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) peker på at høringsutkastet vedlegg 1 nr. 8 om hydrografi også omfatter elvenettverk. NVE kan heller ikke se at de viktige hydrologiske dataene vannføring og avrenning er listet opp.

Til høringsutkastet vedlegg 3 nr. 11 om områder med særskilt forvaltning, restriksjoner eller regulering samt rapporteringsenheter stiller NVE spørsmål ved om ordet «nedbørdistrikt» er korrekt, eller om ordene «vannregioner/ Vannregionforvaltning/ vannforekomster» bør benyttes ettersom dette er begrepene som brukes i vannforskriften.

Til høringsutkastet vedlegg 3 nr. 12 om områder med naturbetingede farer foreslår NVE at «geologiske» farer erstatter «seismiske og vulkanske», da det også inkluderer geologisk fare i form av skred. Ved opplistingen av eksempler foreslås å bruke fagterminologi slik den bl.a. er gjenspeilet i naturskadeloven, forslagsvis slik: «Naturbetingete farer er for eksempel storm, flom, stormflo, skred, jordskjelv, vulkanutbrudd og skogbranner». NVE savner opplisting av «virksomhetsbetingete fare», som for eksempel nasjonal dambruddbølgedatabase.

Norsk Romsenter uttaler at definisjonen i høringsutkastet vedlegg 2 nr. 3 om ortofoto synes å omfatte også mer eksperimentelle radarbilder og skråfoto fra satellitt. Romsenteret mener at forskriften i første omgang bør begrenses til optiske bilder tatt med forholdsvis bratt synsvinkel, i samsvar med den vanlige definisjonen av fagtermen ortofoto.

Norsk Vann BA mener det er for tidlig å konkludere med i hvilken grad, på hvilken måte og innen hvilken tidsfrist evt. geodata for vann- og avløpsanlegg, herunder ledninger i grunnen, skal omfattes av ny geodataforskrift.

Oljedirektoratet (OD) viser til at direktoratet har aktuelle data som faller inn under høringsutkastet vedlegg 2 nr. 4 om geologi, eventuelt høringsutkastet vedlegg 3 nr. 8 om produksjons- og industrianlegg, for eksempel stedfestet informasjon om brønner på norsk sokkel. Direktoratet er på den annen side usikker om noen av OD's geodatasett faller inn under høringsutkastet vedlegg 3 nr. 21 mineralressurser.

OD peker videre på at OD tilrettelegger data om innretninger (installasjoner og rørledninger) i sine karttjenester, men at dette er data som Petroleumsstilsynet har fagansvaret for.

Oslo kommune mener at omfanget av «det offentlige kartgrunnlaget» bør være avklart før tema omfattes av plan- og bygningsloven § 2-1 om det offentlige kartgrunnlaget innarbeides i forskriften, subsidiært at forskriftens ikrafttredelse utsettes til temaomfanget er avklart. Kommunen mener dessuten at kvalitet på dataene som omfattes av lov og forskrift, må spesifiseres i form av et sett krav til oppdatering, minstekrav til nøyaktighet, detaljeringsgrad og oppløsning. Forskriften må ikke gå lenger enn at gjensidig tilgjengeliggjøring av geodata på tvers av landegrenser mellom EU-/EØS-stater er balansert med hensyn på kvalitetskrav og tilgang for de data som blir utvekslet.

Politidirektoratet nevner tematiserte og anonymiserte strafferegisterdata samt administrative grenser for politidistrikt, -soner og -kretser som aktuelle geodata fra politiet, men antar at dette ikke umiddelbart omfattes av forskriften. Direktoratet mener at slike data inntil videre kan deles på avtalemessig grunnlag.

Posten Norge AS viser til at selskapet er offisiell kilde for postnummer, og i den forbindelse utveksler adressedata med data fra matrikkelen. Posten mener dette fortsatt kan reguleres gjennom avtaler mellom Posten og Kartverket mv.

Kartverket uttaler:

«Kartverket er enig i at geodatalov med forskrift ikke skal sette de tekniske kravene til leveransene i en nasjonal infrastruktur, da dette skal ivaretas av det regelverk som er knyttet til plikten om å etablere innholdet. I denne sammenhengen ivaretas denne typen krav gjennom kart- og planforskriften knyttet til kapittel 2 om det offentlige kartgrunnlaget. Formuleringen i § 4 her lyder "Offentlig kartgrunnlag skal følge spesifikasjoner godkjent av Statens kartverk...".

Likevel er det hensiktsmessig å ta inn i geodataforskriften et krav om at leveransene i den nasjonale geografiske infrastrukturen skal være i henhold til nasjonale standarder og spesifikasjoner. Uten strenge krav for de nasjonale data vil avanserte brukerløsninger innen eksempelvis feltene arealplanlegging, konsekvensutredning og e-forvaltning generelt bli skadelidende, fordi de store brukermiljøene ikke vil få forpliktende langsiktige leveranser på forutsigelige strukturer og formater. SOSI objektkatalog, SOSI produktspesifikasjoner og mekanismene rundt disse bør derfor løftes fram i forskriften.»

Statistisk sentralbyrå (SSB) peker på at definisjonen av geodata også omfatter data med «indirekte referanse til et bestemt sted». Dersom det legges til grunn at alle data som kan knyttes til regionale inndelinger er geodata, blir omfanget av datasett som faller inn under høringsutkastet vedlegg 3 uoverkommelig stort. SSB merker seg at det for de fleste av temaene i høringsutkastet vedlegg 1, 2 og 3 ikke er oppført fagansvarlige etater. SSB ønsker en klargjøring av hva betegnelsen «fagansvarlig» skal innebære, og

hvorfor man gjennom forskrift kun har oppnevnt fagansvarlige etater for et fåtall tema i vedleggene.

SSB uttaler:

«Det ser ut til å være en overlapping av arealbrukstema for Vedlegg 2 og 3. SSB er av den oppfatning at "anlagte flater" tilsvarer arealer med overflater som er påvirket av menneskelig byggeaktivitet, og dermed er å anse som arealbruk. SSB er ført opp som leverandør av data til både Arealdekke og Arealbruk og ønsker at det blir tydeligere hva som skal inngå i Vedlegg 2 og 3 når det gjelder arealtema.»

SSB peker videre på at definisjonen i høringsutkastet vedlegg 3 nr. 1 om statistiske enheter ikke er sammenfallende med hvordan SSB bruker begrepet «statistisk enhet», dvs. en enhet som er «bærer av de statistiske egenskapene i en statistisk undersøkelse eller et register». Typiske eksempler er foretak, bedrift, kjøretøy, person eller husholding. Definisjonen synes i stedet å tilsvare inndelinger av administrativ karakter som ikke forvaltes av SSB.

Havforskningsinstituttet, Norges geologiske undersøkelse (NGU) Statsbygg tar opp forholdet mellom fagetat og samordningsstrukturenes ansvar for å samordne bidragene fra deltakerne når det gjelder identifisering av relevante datasett og brukerbehov. Havforskningsinstituttet mener det er den enkelte fagetats ansvar alene å avgjøre hvilke datasett som faller inn under virkeområdet til forskriften. NGU mener det samme, men peker også på at samordningsstrukturen vil ha en rolle. Statsbygg peker spesielt på rollen til Referansegruppen i Norge digitalt, og mener denne gruppen fortsatt må samordne datasett, ivareta brukerbehov, og avgjøre hvilke datasett som faller inn under virkeområdet.

Departementets vurdering

Departementet foreslår at virkeområdet i denne omgang avgrenses til

- tema som fastsatt i vedlegg I, II og III til direktivet
- geodatasett omfattet av plan- og bygningsloven § 2-1 om det offentlige kartgrunnlaget og § 2-2 om kommunalt planregister

Opplistingen av tema som fastsatt i vedlegg I, II og III til direktivet er tatt inn i forskriften § 2 første ledd. Henvisningen til plan- og bygningsloven er tatt inn i § 2 andre ledd.

Nærmere avgrensning av hva som menes med geodata omfattet av plan- og bygningsloven, framgår av forskrift 26. juni 2009 nr. 861 om kart, stedfestet informasjon, arealformål og kommunalt planregister (kart- og planforskriften) og tilhørende veiledning. I praksis vil det være varierende grad av overlapping mellom tema omfattet av direktivet og geodatasett omfattet av plan- og bygningsloven.

Den enkelte virksomhet har ansvar for å avgjøre hvilke datasett som faller inn under virkeområdet til forskriften og dermed regnes som spesifiserte geodata etter loven. Departementet viser til uttalelsen fra NGU og Statsbygg, og understreker betydningen av at dette skjer i samarbeid med øvrige deltakere i infrastrukturen.

Kartverket vil etablere en referanse katalog med en samlet oversikt over geodata som inngår i infrastrukturen. Katalogen vil gi informasjon om hvilken virksomhet som er

ansvarlig med kobling til aktuelle metadata og de enkelte datasett, jf. merknadene til § 2 første ledd.

Det er tatt hensyn til merknader om terminologi til temaene jordarter og allmennyttige og offentlige tjenester fra hhv. Norges geologiske undersøkelse og Norsk vann.

3.8 Begrensninger i tilgangen

Noen av de spesifiserte geodatasettene kan være underlagt begrensninger om hva informasjonen kan brukes til, for eksempel av sikkerhets- eller personvern hensyn.

Datatilsynet legger til grunn at i den grad man vil kunne utlede personopplysninger av geodata, vil disse bli behandlet i tråd med kravene i personopplysningsloven.

Fornyings-, administrasjons- og kirke departementet (FAD) mener at det er ikke behov for en egen bestemmelse i forskriften om begrensning i tilgang til geodata, og uttaler at ved tilgang til offentlig informasjon er det unntaksbestemmelsene i offentleglova som gjelder.

Forsvarsdepartementet uttaler:

«Etter Forsvarsdepartementets oppfatning vil det kunne få alvorlige konsekvenser om beskyttelsesverdig informasjon om skjermingsverdige objekter kommer uvedkommende i hende. En kompromittering av slik informasjon vil være irreversibel. Det må derfor gjøres klart for enhver virksomhet som skal anvende dette regelverket at sikkerhetsgradert informasjon ikke faller inn under geodataloven og geodataforskriften.

Det fremstår etter vår oppfatning som utilstrekkelig at dette kun fremgår forutsetningsvis av en uttalelse i forarbeidene eller av lex-spesialis prinsippet. Dette er forhold som ikke nødvendigvis er kjent for de som skal anvende regelverket i det daglige. På denne bakgrunn anbefaler Forsvarsdepartementet at følgende tas inn som nytt femte ledd i geodataforskriften § 3:

Geodatasett som skal beskyttes etter objektsikkerhetsforskriftens § 3-2 andre ledd eller som av andre grunner er sikkerhetsgradert og/eller skjermingsverdig etter sikkerhetsloven omfattes ikke av forskriften.

...

Forsvarsdepartementet vil gjøre oppmerksom på at bestemmelsene inntatt i § 10 i utkastet ikke på noen måte er tilstrekkelig for å beskytte informasjon som er sikkerhetsgradert. For det første etablerer § 10 ingen absolutt plikt til å unnta informasjon fra offentlig tilgang, jf. bruken av ordet kan i første og andre ledd og de avveininger som skal gjøres etter bestemmelsens tredje ledd. Dette er ikke forenelig med sikkerhetslovens § 12, hvoretter sikkerhetsgradert informasjon er underlagt en lovbestemt taushetsplikt og således ikke skal gjøres offentlig tilgjengelig.

Bestemmelsene gitt i og i medhold av sikkerhetsloven krever videre en aktiv beskyttelse av sikkerhetsgradert informasjon gjennom å stille krav til personene som skal håndtere den (sikkerhetsklaring og autorisasjon), krav til fysisk sikring av informasjonen, krav til administrative rutiner for å sikre regnskapsmessig kontroll med informasjonen, krav til sikkerhetsmessig godkjenning av informasjonssystemer informasjonen skal lagres i, krav til kryptering når informasjonen kommuniseres elektronisk, samt krav til at det skal etableres en sikkerhetsorganisasjon som skal påse at sikkerhetskravene blir ivaretatt.

Det gjelder således atskillig flere beskrankninger og krav til håndtering av sikkerhetsgradert informasjon enn at den ikke kan gjøres offentlig tilgjengelig. Dette medfører at sikkerhetsgraderte geodata heller ikke kan ligge i offentlige databaser og nettverk med mindre disse er sikret i henhold til kravene gitt i og i medhold av sikkerhetsloven.

For å ivareta sikkerhetslovens krav og sikre gradert informasjon på en tilfredsstillende måte mener Forsvarsdepartementet, som fremholdt ovenfor, at det må være et eksplisitt unntak i geodataforskriftens virkeområde for graderte datasett slik at denne type informasjon ikke inngår i de databaser som skal knyttes opp mot den nasjonale geodataportalen.

Unntaket i § 10 første ledd og andre ledd litra b) i utkastet til geodataforskrift fremstår i en objektsikkerhetskontekst utelukkende som en egnet unntakshjemmel for sensitiv informasjon om skjermingsverdige objekter som ikke er av en slik karakter at den er sikkerhetsgradert. I denne konteksten har bestemmelsene en berettigelse.

Forsvarsdepartementet mener videre at det bør fremgå eksplisitt av kommentaren til utkastets § 10 at forvaltningsorganene plikter å foreta en verdivurdering av om informasjonen isolert sett, eller sammenstilt med annen informasjon, vil være å anse som skjermingsverdig i medhold av sikkerhetsloven §§ 11 og 12, jf. § 1, før lokale informasjonsplattformer kobles sammen i henhold til INSPIRE-direktivet vedlegg I, II og III.»

Fylkesmennene peker på at det innenfor arbeidet med skogbruksplanlegging med miljøregistreringer ligger særskilte utfordringer knyttet til deling av data, og uttaler:

«Ved produksjon av denne type geodata ytes det tilskudd fra staten. Formålet med tilskuddsordningen er å stimulere skogbruksplanlegging som et grunnleggende virkemiddel for å fremme et bærekraftig skogbruk med aktiv næringsmessig utnyttning av skog- og utmarksressursene på kort og lang sikt, og slik at biologisk mangfold, landskap, friluftsliv og kulturminner i skogen blir ivarettatt og videreutviklet.

På bakgrunn av tilskuddet sikres Landbruks- og matdepartementet, LMD, fylkesmannsembetene og kommunen rettigheter til dataene som er listet opp i § 6 i Forskrift om tilskudd til skogbruksplanlegging med miljøregistreringer. Jordskifterettene og Norsk institutt for skog og landskap skal gjennom samme avtale sikres disposisjonsrett og distribusjonsrett til dataene.

§ 12 i samme forskrift sier at "Fylkesmannen og kommunen kan bruke all informasjon som er listet opp i § 6 i sitt arbeid med rådgivnings-, planleggings- og forvaltningsoppgaver", og at "oversikter over miljøverdiene som framkommer gjennom skogbruksplanleggingen skal være offentlig tilgjengelige". (I "Løveskiold-dommen" måtte skogeier levere fra seg informasjon om gammelskog. Det var imidlertid opp til skogeier om han/hun ville levere data som digitale kartfiler eller som papirkart.)

Det er derfor med bekymring en ser på forslag til forskrift om infrastruktur for geografisk informasjon (Geodataforskriften), som ikke har lagt begrensninger i tilgangen på slike private digitale data, som en skogbruksplan er, og som deler av det offentlige likevel har rettigheter til, gjennom tilskuddsordningen. En konsekvens av dette kan være at skogeiere i framtiden ikke vil bestille skogbruksplaner. I dag betaler skogeier "brorparten" av kostnadene til skogbruksplanleggingen. Hvis dataene i framtiden blir tilgjengelige for allmennheten, vil insitamentet for en slik deltagelse falle bort. Dette vil igjen få negative konsekvenser for den offentlige forvaltning innen skogområdet; fylkesmannsembetene bruker takstdata aktivt i forvaltningen av skogressursene i

samsvar med formålet om å fremme et bærekraftig skogbruk og nasjonal skogpolitikk. En kan også se for seg at disse skogregistreringene i framtiden kan brukes i klimasammenheng. Et frafall av slik registrering vil m.a.o. få flere negative konsekvenser.

På bakgrunn av dette forslås det at det tilføyes en bokstav under § 10 i Geodataforskriften. Skogeier, LMD, Fylkesmannen og kommunen har rettigheter gjennom avtale til dataene som er listet opp i § 6 i Forskrift om tilskudd til skogbruksplanlegging med miljøregistreringer. Jordskifterettene og Norsk institutt for skog og landskap skal gjennom samme avtale sikres disposisjonsrett og distribusjonsrett til dataene.»

Jernbaneverket viser til at forslaget forutsetter at det er utført verdivurdering før utlevering av data, og uttaler:

«Selv om den enkelte etat som utsteder informasjon kan ha godt overblikk over eventuelle skadevirkninger, betyr ikke dette at det ikke kan oppstå uforutsette problemstillinger senere i verdikjeden.

Det er et tankekors at man i enkelte tilfeller gjennom sammenstilling av i og for seg nøytral informasjon fra flere kilder, får et resultat som kan være problematisk med tanke på personvern, vern av sårbare naturressurser, rikets sikkerhet eller tilsvarende taushetsbelagt informasjon.

Arbeidet med å sikre at man i størst mulig grad unngår denne typen utfordringer gjøres antagelig best av en sentral plassert gruppe, for å sikre at det opparbeides og vedlikeholdes tilstrekkelig kompetanse innen fagområdet. Denne oppgaven bør tillegges nasjonal geodatakoordinator. Gruppen kan også rådgi dataeiere ved behov.»

Justisdepartementet anbefaler at bestemmelsen i høringsutkastet § 10 tilpasses norske forhold, slik at det vises til relevant lovgivning i bestemmelsen i stedet for å la det være opp til brukerne å vurdere om det er adgang til begrensning i norsk lovgivning, og i så fall hvilken lov det er tale om.

KS Bedrift viser til at data om ledninger i grunnen fram til i dag ikke har vært delt på generelt grunnlag, systematisk, med andre eiere av geodata. KS Bedrift peker på at deling av slike data reiser særlige problemer knyttet til beskyttelse av samfunnskritisk infrastruktur, og at dette bør utredes særskilt.

Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) ber om at det presiseres at det også kan være behov for skjerming ut fra sensitivitetshensyn. NVE ber om at den som behandler informasjonen, i tillegg til selve verdivurderingen, også må ta stilling til ev. krav om skjerming i lov eller forskrift.

Norsk institutt for skog og landskap anbefaler at forskriften gir klar hjemmel for å begrense tilgangen til data fra statistiske undersøkelser (som for eksempel Landsskogtakseringen og ulike miljøovervåkingsprogram) når hemmelighold av undersøkelseslokalitetene er en forutsetning for troverdigheten av undersøkelsene. Instituttet mener det også er behov for å avklare om det skal gis tilgang til data som eies av private, hvor det offentlige har gitt vesentlige tilskudd til etablering av dataene, og hvor det offentlige forvalter dataene på vegne av private eiere.

Norsk vann BA peker på at vann- og avløpsanleggene er definert som kritisk infrastruktur, som ikke bør være fritt tilgjengelig, og uttaler:

«Selv om sannsynligheten for dette anses som liten, vil sabotasje eller terrorangrep mot vann- og avløpsanlegg kunne ha stor konsekvens, og risikoen må derfor tas på alvor.»

Norsk vann ber derfor om at det i høringsutkastet § 10 blir tatt inn en eksplisitt formulering som ivaretar hensynet til kritisk infrastruktur som vann- og avløpsanlegg.

Oslo kommune viser til at sikkerhetsaspektet reiser seg på ulike nivåer, og at det selvsagt er opp til den som fremstiller grunnlagsdata å ivareta noen av disse. Mulig sammenstilling av data reiser imidlertid nye problemstillinger, og kommunen mener derfor at geodatakoordinator må ha det overordnede ansvaret for sikkerheten, og at dette blir klargjort i forskriften. Kommunen tviler på at det å legge informasjon om betingelser for bruk i metadata er tilfredsstillende for beskyttelse av spesielle forhold. Kommunen mener det bør vurderes om forskriften er sterk nok til å unngå offentliggjøring av geodatasett som krever kvalitetssikring eller spesialkompetanse for å unngå direkte misvisende eller feil og uheldig bruk av data.

Redaktørforeningen m.fl. uttaler:

«Det bør fremgå av forskriften at § 10 ikke begrenser retten til innsyn etter andre lover. Dette er gjort i personopplysningsloven (§ 6), og er nødvendig for å forhindre at loven praktiseres feil. Vi vet av erfaring at denne type unntak kan være vanskelig å praktisere, og at spørsmålet om forholdet til annen lovgivning ofte kommer opp. Å ta inn dette vil derfor tilrettelegge for en korrekt praktisering av loven og verne om det grunnlovsfestede offentlighetsprinsippet.

Justisdepartementet har en liknende uttalelse.

Statistisk sentralbyrå (SSB) viser til at detaljeringsgraden i geodatasett som SSB kan bidra med er begrenset av statistikklovens konfidensialitetsregler.

Statsbygg uttaler:

«Selv om datasikkerheten dekkes gjennom gjeldende lovverk, kan en deling av mange datasett fra ulike kilder skape nye problemstillinger. Nasjonal datakoordinator bør derfor ivareta oppgaven med å sikre geografisk informasjon av betydning for nasjonal informasjonssikkerhet på et overordnet nivå.»

Telenor Norge AS viser til behovet for å beskytte sensitiv informasjon om samfunnskritisk infrastruktur for elektronisk kommunikasjon. Telenor viser også til at visse typer informasjon om infrastruktur innenfor ekomsektoren må betraktes som konkurransefølsom.

Departementets vurdering

Geodataloven innebærer en betydelig utvidelse av den praktiske tilgangen til offentlig geografisk informasjon. En mengde geodata blir nå allment tilgjengelige via døgnapne elektroniske tjenester.

Visse begrensninger i tilgangen må likevel gjelde. Adgangen til å begrense offentlig tilgang til geodatasett og -tjenester gjennom netjtjenestene framgår av direktivet artikkel 13. Bestemmelser om dette er tatt inn i § 10. Første ledd presiserer at offentlig tilgang ikke må gis i strid med lovpålagt taushetsplikt, jf. merknad fra Forsvarsdepartementet m.fl. De materielle reglene om adgang til å begrense tilgangen i form av netjtjenester og tilhørende tjenester for elektronisk handel, framgår av andre til fjerde ledd. Fjerde ledd tilsvarer høringsutkastets tredje ledd og er en parallell til reglene om merinnsyn i miljøinformasjonsloven §§ 11 andre og tredje ledd og 12 og offentleglova § 11.

Retten til innsyn etter offentleglova eller annen lovbestemt rett til innsyn, blir ikke berørt av geodataloven. Departementet har etter forslag fra Redaktørforeningen m. fl. valgt å ta inn en bestemmelse som presiserer dette i § 10 femte ledd. Rett til innsyn etter offentleglova eller annet lovverk innebærer på den annen side ingen plikt for virksomheten til å gi innsyn i form av elektronisk tilgang etter geodataloven, med de unntak som framgår av offentleglova § 30.

Hva gjelder den type skogbruksdata som Skog og landskap og fylkesmennene spesielt nevner, vil disse som utgangspunkt også være næringsopplysninger som ikke omfattes av temadefinisjonen i direktivet. Det er dessuten presisert at tilgangen til data som noen stiller frivillig til rådighet for myndighetene, kan begrenses, jf. andre ledd bokstav b.

Adgangen til å begrense *deling* av data når dette kan sette behandling av saker ved domstolene, offentlig sikkerhet, nasjonalt forsvar eller internasjonale forbindelser i fare, framgår av direktivet artikkel 17 nr. 7, og er tatt inn i § 11 fjerde ledd. I tillegg kommer krav til behandling av informasjon med hjemmel i annet lovverk som forvaltningsloven og personopplysningsloven.

Produkter som består av sammenstilte geodata, kan være skjermingsverdige selv om dataelementene ikke er det hver for seg. Ansvar for å vurdere hvilken informasjon som skal skjermes, ligger hos den som utsteder informasjonen. Vedkommende virksomhet må i den forbindelse også vurdere om det oppstår ytterligere behov for skjerming ved sammenstilling av informasjonen med andre datasett som er tilgjengelige gjennom den geografiske infrastrukturen.

Enkelte datatyper vil måtte skjermes og bare gjøres tilgjengelige for brukergrupper med spesielle behov. Slik informasjon kan ikke legges åpent ut for visning på Internett. Dette vil for eksempel gjelde data med personopplysninger.

Skjerming av personopplysninger vurderes ut fra kravene i personopplysningsloven og aktuelle særlover som f.eks. matrikkeloven. Den som behandler geodata som vedkommende har fått tilgang til gjennom geodatatjenester, sammen med data fra andre kilder, må vurdere hensynet til personvernet og de krav som personopplysningsloven setter til slik behandling.

Sikkerhetsloven har som formål å beskytte informasjon og objekter som er skjermingsverdige av hensyn til rikets sikkerhet og vitale nasjonale sikkerhetsinteresser. Den som tilvirker, herunder sammenstiller eller oppbevarer informasjon, må foreta en verdivurdering av et eventuelt skjermingsbehov. Virksomheten som utsteder informasjon skal på forhånd vurdere omfanget av et eventuelt skadepotensial dersom uvedkommende får tilgang til informasjonen.

Departementet har på bakgrunn av merknaden fra Forsvarsdepartementet tatt inn en bestemmelse i § 2 om virkeområdet som innebærer at skjermingsverdig informasjon ikke omfattes av forskriften. Vi legger til grunn at sikkerhetsgradering og skjerming bare skjer i den grad det er strengt nødvendig, jf. sikkerhetsloven § 11 andre og tredje ledd.

Ordlyden i § 10 er forenklet i forhold til direktivet ved at bestemmelsene om unntak fra innsynsretten i offentleglova er gitt tilsvarende anvendelse for tilgang til geodata og geodatatjenester via nettjenester. De hensynene som listes opp i direktivet artikkel 13

nr. 1 bokstav a til d og f om fortroligheten knyttet til offentlig saksbehandling mv, svarer godt til unntaksadgangen etter offentleglova så langt dette er knyttet til informasjonens innhold. Når det gjelder unntaket for interne dokumenter, er samsvaret mindre, og innsynsretten i saksdokumenter etter offentleglova er noe annet enn tilgangsretten til netttjenester etter geodataloven. På den annen side presiseres det i § 10 fjerde ledd at eventuelle unntak alltid skal veies opp i mot allmennhetens interesse av å få tilgang. Departementet mener dermed at bestemmelsen på en tilfredsstillende måte gjennomfører direktivet, og at forenklingen ikke innebærer noen realitetsendring.

3.9 Deling med myndigheter og institusjoner innenfor EØS

Plikten til å dele data og tjenester gjelder også overfor offentlige myndigheter fra andre EØS-stater samt EU- og EØS-institusjoner, jf. direktivet artikkel 17 nr. 4 og 5. I utgangspunktet ligger dette ansvaret på hver enkelt deltakende virksomhet. Praktisk er delingen ment å skje gjennom tilgjengeliggjøring av data og tjenester via den ordinære nasjonale infrastrukturen.

I forbindelse med internasjonal deling kan det være rasjonelt å gi tilgang på europeisk nivå via sentrale distribusjonsdatabaser og ordne avtaler med europeiske partnere sentralt.

Bruk av sentrale distribusjonsdatabaser er i hovedsak et teknisk spørsmål, og er nærmere omtalt i kapittel 3.11.

Bruk av sentrale avtaler er i hovedsak et administrativt spørsmål, og er omtalt på følgende måte i Prop. 121 L (2009-2010) kap. 9.1:

«Det vil være et stort framskritt å kunne dele geodata på en enkel og effektiv måte mellom naboland og mot felleseuropeiske institusjoner. ...

Departementet foreslår at nasjonal geodatakoordinator (Statens kartverk) får ansvaret for å ivareta de internasjonale forpliktelsene som ligger i direktivet på dette punktet. Departementet antar at avtaleforholdet med de aktuelle EU-institusjonene kan ordnes med rammeavtaler basert på samme prinsipper som i Norge digitalt. Dette vil likevel ikke være til hinder for at det enkelte myndighetsorgan kan inngå egne avtaler i tråd med direktivet direkte med samarbeidende organer i naboland eller på europeisk eller internasjonalt nivå, om deling av miljødata som det ikke er knyttet restriksjoner til.»

Geodataloven § 7 åpner på denne bakgrunn for at nasjonal geodatakoordinator på vegne av deltakende virksomheter kan inngå avtale med offentlige myndigheter fra andre EØS-stater og EU- og EØS-institusjoner om deling av data og tjenester.

Jernbaneverket viser til ansvaret for å koordinere internasjonal deling som nasjonal geodatakoordinator er tillagt etter forslaget. Jernbaneverket peker på at langt de fleste data har en stedfestingskomponent, og det etter etatens syn i mange situasjoner bør være mulig å utveksle fagdata med internasjonale samarbeidspartnere uten at nasjonal geodatakoordinator involveres.

Kystverket understreker betydningen av at fagetatene underrettes når geodatakoordinator inngår avtale om internasjonal deling, slik at etaten kan ha oversikt over hvor etatens egne data er i bruk utenfor landegrensene.

Oslo kommune mener det er helt nødvendig at avtaler om internasjonal deling som fagetatene inngår på egen hånd, koordineres med nasjonal geodatakoordinator. Kommunen mener at et slikt påbud bør innarbeides i forskriften, men understreker at geodatakoordinator bare skal kunne opptre på vegne av andre etter avtale og på omforente vilkår. Kommunen mener at geodatakoordinator må ivareta alle henvendelser om deling av spesifiserte geodata og tilhørende tjenester med EU/EØS-området, og uttaler:

«Dette vil også være mest praktisk, da det i mange tilfelle vil være behov og forhold som kan omfatte mange fagområder og offentlige virksomheter. Det fremstår uhensiktsmessig at hver fagetat skal være ansvarlig for internasjonal standardisering, harmonisering og tilpasning til EU/EØS-rammeverk, i særdeleshet at den enkelte kommune som følge av forskriften pålegges slik aktivitet for å tilfredsstille EU-direktivet. En sentral nasjonal geodatabase vil kunne være datakilde for slike henvendelser og forespørsler. Dette vil også ivareta behovet for samordnet og ensartet håndtering av spørsmål og problemstillinger knyttet til geografisk informasjon av betydning for nasjonal informasjons- og objektsikkerhet.»

Kartverket uttaler at det er uklart om Kartverket har ansvaret for å oppfylle de avtalene som inngås på vegne av deltagende parter når det gjelder leveranser av data til utlandet. Dette blir særlig et spørsmål hvis det gjøres på vegne av kommunene og fylkeskommunene, som er selvstendige rettssubjekter. Kartverket mener at det må gjøres klart at oppfylging av slike avtaler er deltagerens eget ansvar, ikke Kartverkets. Kartverket peker på at etaten vil få en betydelig jobb med å avklare, lage retningslinjer, utforme avtaler og komme til enighet med deltagende parter knyttet til deling mot utlandet.

Statens vegvesen mener at geodatakoordinator ikke skal kunne inngå avtaler vedrørende Nasjonal vegdatabank (NVDB) uten Vegvesenets samtykke eller medvirkning.

Departementets vurdering

Kartverket vil som nasjonal geodatakoordinator kunne inngå avtaler om tilgang til den norske infrastrukturen. Utenlandske samarbeidsparter som ikke får dekket sine ønsker på ordinær måte gjennom infrastrukturen, må avtale eventuelle spesialleveranser direkte med den ansvarlige virksomheten.

Departementet har tatt inn en bestemmelse om gjensidig informasjon mellom geodatakoordinator og den enkelte virksomheten i § 12 femte ledd.

Den enkelte virksomhet må sørge for å tilgjengeliggjøre alle aktuelle datasett gjennom den nasjonale infrastrukturen, slik at Kartverket kan ivareta Norges forpliktelser om deling iht. geodataloven § 7 første ledd. I utgangspunktet skal dette skje i samsvar med direktivets regler om metadata, tjenester og samvirkningsevne, men det kan også ordnes ved bruk av distribusjonsbaser som beskrevet i kapittel 3.11. For at Kartverket skal kunne oppfylle kravene til internasjonal deling, har departementet tatt inn en bestemmelse om at Kartverket kan gi pålegg om å rette mangler og oppfylle avtaler om nasjonal deling, jf. § 12 sjuende ledd.

Direktivet artikkel 17 nr. 3 setter et tak for hvor mye betaling som eventuelt kan kreves. Departementet har etter merknad fra Landbruks- og matdepartementet, endret formuleringen om dette i § 12 femte ledd andre punktum.

Utfyllende regler med felles krav til datadeling med EU- og EØS-institusjoner framgår av forordning (EU) nr. 268/2010 om tilgang til medlemsstatenes geodatasett og geodatatjenester for fellesskapsinstitusjoner og -organer. Forordningen er inkorporert i § 12 fjerde ledd. Forordningen er p.t. ikke publisert på norsk, men er tilgjengelig på andre språk via EurLex⁵.

3.10 Dataharmonisering og samvirkingsevne

Felles regler for dataharmonisering og krav til samvirkingsevne for data og tjenester er helt nødvendig for å kunne dele og utveksle data både nasjonalt og internasjonalt.

Fiskeridirektoratet uttaler:

«Fiskeridirektoratet innser at kravene til data som blir omfattet av forskriften generelt øker. Dataene skal ha god kvalitet, det skal utarbeides metadata, opprettes flere geodatatjenester m.m, og alt skal følge angitte detaljerte spesifikasjoner.

Fiskeridirektoratet må gjøre en god del arbeid før våre data fyller alle kriteriene, og er således fornøyd med at det i innledningen til høringsbrevet står at Statens kartverk bør kunne tilby veilednings- og kompetansetilbud, samt praktisk bistand til etablering og høsting av metadata.

... Fiskeridirektoratet mener det vil være uhensiktsmessig at hver enkelt etat opparbeider seg kompetanse for å overholde direktivets svært tekniske og detaljerte krav til tjenester. Foreslåtte løsning med at Statens kartverk forestår nettjenester og distribusjonsdatabaser synes vi således er god. Det vil være mer effektivt og gi bedre datakvalitet om Statens kartverk i kraft av å være nasjonal geodatakoordinator er ansvarlig for standardisering, harmonisering og tilpasning av nasjonale data til EU-rammeverket.»

Brønnøysundregistrene mener det er viktig at arbeidet med utvikling og gjennomføring av systemet for tildeling og bruk av en unik identifikator på en gitt fysisk adresse prioriteres, og uttaler:

«Det er all grunn til å tro at en utvidet bruk av Matrikkelen som kilde til adresseopplysninger, vil øke med en slik identifikator på plass. Det er viktig for å øke datakvaliteten på adressedata i bruk i offentlig forvaltning at Matrikkelen brukes som kilde til slike adresseopplysninger. Med økt datakvalitet på adressedata vil vi kunne redusere de administrative byrdene rundt saksbehandling/oppfølging som følge av feil adresse.»

Meteorologisk institutt uttaler:

«met.no ønsker å understreke viktigheten av at etablerte standarder fortsatt kan brukes, og ikke må endres på som følge av nye nasjonale krav. Vi mener det er viktig å innta en presisering av dette i § 7, 2. ledd i.f. Slik vi ser det vil nasjonale krav som begrenser et allerede etablert internasjonalt samarbeid være i strid med formålet bak INSPIRE-direktivet, og vil kunne få store kostnadsmessige konsekvenser for alle deltakende virksomheter som per i dag har idriftsatt systemer i samarbeid med andre organer.»

Avinor og Havforskningsinstituttet har liknende uttalelser.

Norges geologiske undersøkelse (NGU) uttaler:

«For å sikre best mulig samvirkingsevne (interoperabilitet) bør forskriften peke på hensiktsmessigheten av å følge veiledningsdokumenter til direktivet (guidelines) og gjeldende versjoner av tekniske ISO-standarder på området. I flere tilfeller bør det være

⁵ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32010R0268:EN:NOT>

aktuelt å utarbeide norske profiler av ISO-standardene for å sikre denne samvirkningsevnen, og som revideres i takt med nye versjoner av standardene.»

Nordhordaland digitalt legger vekt på at det utvikles systemer for automatisk synkronisering mellom kommunale og sentrale databaser.

Oljedirektoratet uttaler at pågående standardiseringsarbeid innen Norge digitalt i noen tilfeller ikke har trukket med virksomheter utenfor samarbeidet i tilstrekkelig grad.

Kartverket anbefaler at forskriften setter tydelige krav til harmonisering i henhold til både nasjonale og europeiske datamodeller.

Departementets vurdering

Bestemmelser om harmonisering og samvirkningsevne framgår av § 6.

Utfyllende regler framgår av forordning (EU) nr. 1089/2010 om samvirkningsevnen til geodatasett og -tjenester som endret ved forordning (EU) nr. 102/2011. Forordningen er inkorporert i § 6 andre ledd, og fastsetter krav til datamodell med utdypende spesifikasjoner for hvert datatema gruppert etter direktivet vedlegg I, II og III. Så langt foreligger bare reglene for vedlegg I-tema. Regler for vedlegg II og III-tema er under arbeid.

Endringen av forordningen inntatt ved forordning (EU) nr. 102/2011 gjaldt bruk av visse obligatoriske datakoder for vedlegg I-tema. Siden forordning (EU) nr. 102/2011 fikk vedtaksdato vel to måneder etter forordning (EU) nr. 1089/2010 tar gjennomføringsfristen for å levere slike geodata med samvirkningsevne, utgangspunkt i to ulike datoer, henholdsvis 23. november og 4. februar. Departementet har funnet det mest hensiktsmessig å benytte 23. november som eneste utgangspunkt for den norske gjennomføringen.

De to forordningene er p.t. ikke publisert på norsk, men er tilgjengelig på andre språk via EurLex⁶ der det også finnes en konsolidert versjon.

Departementet antar at virksomhetene ikke uten videre vil ta i bruk europeiske datamodeller og strukturer. Det vil derfor være nødvendig å kunne konvertere data for leveranser etter europeiske harmoniserte spesifikasjoner. Direktivet skisserer hvordan dette kan skje gjennom automatiske prosesser som netjtjenester, men slike løsninger er foreløpig ikke optimale når det gjelder ytelse. Inntil videre må derfor fagmyndighetene basere seg på å konvertere data til distribusjonsbaser tilpasset INSPIRE.

Høringsutkastet § 7 andre ledd om dataharmonisering på tvers av landegrensene er i endret form flyttet til § 13 andre ledd om koordinering og samarbeid.

3.11 Bruk av distribusjonsbaser for tilgang til data

I utgangspunktet har den enkelte virksomhet ansvar for å gjøre egne data tilgjengelige via netjtjenester med nødvendig kvalitet og på harmonisert form. Kravene til oppe- og responstid kan imidlertid være krevende, og for mange deltakende virksomheter kan

⁶ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32010R1089:EN:NOT>
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32011R0102:EN:NOT>

det derfor være aktuelt å bruke nettjenester og distribusjonsbaser som Kartverket etablerer.

Geomatikkbedriftene mener det er uheldig å legge ansvar for distribusjonsbaser til Kartverket, både fordi en slik tjenesteleveranse er langt inne på det området de private aktørene bør betjene, og fordi Kartverket skal ha en rolle med å påse at partenes forpliktelser ivaretas.

Kommunene i Follo uttaler:

«Av høringsnotatet klarer vi ikke å se hva som ligger i løsningen rundt de beskrevne distribusjonsdatabaser og hvordan dette er tenkt å fungere i praktisk bruk. Vi har bl.a. vanskeligheter med å se hvordan man kan drive automatiske høstingsmekanismer dersom det ikke etableres tilsvarende forvaltningsløsninger i kommunene.

Kommunene i Follo har gjennom de siste årene etablert ny felles forvaltnings-/lagringsløsning, såkalt Quadri Map Server (QMS). Våre erfaringer tilsier at denne type forvaltningsløsninger setter større krav til både IT-drift og systemdrift enn tradisjonell lagring på filservere. Med bakgrunn i det som fremkommer av høringsnotatet er vi pr i dag usikre på hvordan kommunene bør organisere og tilrettelegge forvaltningen av geodata.

Vi mener at høringsnotatet i sum gir signaler som kan tolkes dit hen at kommunene i fremtiden gjøres til en råvareprodusent av geodata. Går vi mot en slik utvikling blir vi en mindre synlige aktør innenfor geodata-området. Dersom kommunenes rolle nedgraderes/ usynliggjøres vil det være svært uheldig m.h.t. å beholde og rekruttere fagpersonell i kommunene.»

Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) uttaler at Kartverket bør ha ansvaret for harmonisering og leveranser overfor INSPIRE.

Norsk institutt for skog og landskap anbefaler at Kartverket gis et helhetlig ansvar for å tilrettelegge og avlevere geodata på harmonisert form i henhold til direktivet. Det omfatter ansvaret for å

- hente ut data og metadata fra den nasjonale infrastrukturen
- tilrettelegge data i henhold til dataspesifikasjonene som utarbeides i tilknytning til direktivet
- levere data, metadata og tjenester inn i den europeiske infrastrukturen

Landbruks- og matdepartementet har en liknende uttalelse.

Kartverket uttaler at dersom etaten skal påta seg oppgaver med drift av distribusjonsbaser for deltakende virksomheter, må mulige utfordringer når det gjelder lisensiering vurderes nærmere. Det er mulig at Kartverket blir å regne som et datavarehus dersom distribusjonsbasene gjelder data som ikke inngår i Kartverkets produksjon. Kartverket uttaler videre at dette kan oppfattes som begrensninger i adgangen til fri bevegelse av tjenester som etter EØS-retten bare kan begrunnes av allmenne hensyn.

Kartverket mener at disse distribusjonsløsningene i dagens situasjon er nødvendige for å sikre harmonisering og kvalitetssikring av sammenstilte nasjonale datasett. Dette forutsetter imidlertid at Kartverket får den nødvendige hjemmel i forskriften, og at den aktuelle deltakende part er i stand til å installere de tekniske løsningene dette krever.

Telenor Norge AS mener at det er behov for en avklaring mht. hva som menes med kvalitet. Her vil det både kunne dreie seg om den tekniske kvaliteten på infrastrukturen (servere og nett) som tilbyr tjenestene, og krav til dokumentert kvalitet og nøyaktighet på datagrunnlaget (eksempelvis trasedata).

Telenor peker også på at bruk av sentrale distribusjonsdatabaser hos Kartverket har sikkerhetsmessige utfordringer. Dersom gradert informasjon skal ligge i slike distribusjonsbaser, vil Kartverket være ansvarlig for forsvarlig håndtering. Dersom gradert informasjon ikke skal legges inn, vil dette innebære en betydelig begrensning i nytteverdien for deltakere som er autorisert for tilgang til slik informasjon.

Departementets vurderinger

Den enkelte virksomhet kan gjøre egne data tilgjengelig selv eller sette oppgaven helt eller delvis bort til en tjenesteleverandør. Departementet foreslår at det også skal være mulig å avtale ordninger der ansvaret ivaretas av en annen deltakende virksomhet, jf. § 13 andre ledd andre punktum.

Departementet er enig i at Kartverket bør kunne tilby enkelte kommuner og statsetater distribusjonsløsninger som sikrer harmonisering og kvalitetssikring av sammenstilte nasjonale datasett inn i den europeiske infrastrukturen.

Etablering av felles distribusjonsbaser vil medføre at Kartverket må styrke systemene for kvalitetskontroll, og sørge for et driftsmiljø og en IT-infrastruktur som kan håndtere dette. Kartverket må tilby gode synkroniseringsmekanismer som ivaretar nødvendige omforminger og oppdateringer av metadata, mellom de sentrale distribusjonsdatabasene, og mellom fagetatenes og kommunenes forvaltningssystemer.

Et nasjonalt forvaltningskonsept basert på sentrale distribusjonsbaser for tilgang til data etter europeiske spesifikasjoner må bygge på gode nasjonale standarder. Geodatasett som forvaltes lokalt bør ha tilstrekkelig kvalitet til å kunne inngå i konsistente nasjonale distribusjonsbaser.

I forbindelse med det gjeldende samarbeidet mellom stat og kommune på geodataområdet, er det utviklet en modell for denne type samhandling som bør kunne videreføres. Modellen er basert på avtaler om forvaltning, drift og vedlikehold av geodatasett i kommunene (FDV-avtaler). Avtalene er vedlegg til kommunens Norge digitalt-avtaler, og klargjør roller og økonomiske forhold, og beskriver hvilke geodatasett som tilbys partene. Departementet forutsetter at Kartverkets drift av distribusjonsbaser for kommunene dekkes over statsoppdraget, og at det ikke er snakk om gjensidig bebyrdende avtaler mellom kommunene og Kartverket. Avtalene vil derfor ikke komme inn under regelverket for offentlige anskaffelser.

3.12 Betaling for geodata

Direktivet overlater i hovedsak spørsmålet om betaling til nasjonal regulering, men legger noen føringer. Det skilles i prinsippet mellom

- betaling for deling av geodata og tjenester mellom offentlige myndigheter
- betaling for tilgang til geodata og tjenester for andre.

Eventuell betaling for deling av geodata og tjenester mellom offentlige myndigheter må være forenlig med det overordnede målet om å legge til rette for deling av geodata og geodatjenester, jf. direktivet artikkel 17 nr. 3.

Søketjenestene skal være gratis tilgjengelige for alle, jf. direktivet artikkel 14. Det samme gjelder i utgangspunktet for visningstjenestene, men her kan det kreves betaling når dette er nødvendig for å sikre tilfredsstillende vedlikehold av dataene og tjenestene, særlig når det dreier seg om store datamengder som oppdateres ofte.

I høringsutkastet foreslo departementet at visningstjenestene skulle være gratis tilgjengelige for allmennheten.

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet (FAD) er usikre på hva det vil innebære av konkurransefortrinn for deltakende private aktører at «bruksretten ikke gir rett til å bruke geodatasett eller geodatjenester til noen form for kommersiell virksomhet», som det heter i merknadene til § 12 i høringsnotatet.

Havforskningsinstituttet uttaler:

«En visningstjeneste bør ikke være inntektgrunnlag for å sikre vedlikehold av offentlige geodatasett. Visnings- og søketjenester for offentlige geodata skal være gratis tilgjengelig for allmennheten.

...

HI sine geodatasett er fritt tilgjengelig for allmennheten uten vederlag. Vår oppfatning er at deltakende virksomheter som ikke krever betaling for sine data heller ikke skal betale for hvordan en nyttiggjør seg geodata fra andre deltakende virksomheter.»

Kommunene i Follo mener det er uheldig at forskriften likestiller utadrettet informasjons- og veiledningsvirksomhet med rett til intern bruk, og uttaler:

«For vårt vedkommende er vi særlig skeptisk til at andre deltakende virksomheter på lik linje med kommunene skal kunne drive informasjon og veiledning på plandata.»

Meteorologisk institutt (met.no) uttaler:

«Det er met.no's klare oppfatning at allmennheten skal ha tilgang til offentlige data uten å betale for det. Videre er vi av den oppfatning at [forslag til § 9] 2. ledd, som gir anledning til å sette begrensning for bruk av data i kommersiell virksomhet er meget uheldig ut fra et samfunnsøkonomisk perspektiv. Vi antar potensialet for viderebruk av offentlige data er av en slik karakter at det vil kunne gi muligheter for innovasjon og ny viten. met.no har i de seneste årene sett konkrete eksempler på at vår lisensiering av data, som ikke begrenser bruk i kommersiell øyemed, gir grunnlag for å utvikle spesialiserte tjenester som forbedrer folks hverdag, og som bidrar til å sikre liv og verdier på en måte som ligger utenfor met.no's rekkevidde. Uten å kunne dokumentere det antar vi at viderebruk av andre typer offentlige data [...] også kan bidra til samfunnsutvikling på samme måte som vi har sett med våre meteorologiske data.»

Meteorologisk institutt uttaler videre at prinsippene for deling av data mellom offentlige myndigheter burde stimulere til at deltakende virksomheter innfører nullprispolitikk for sine offentlige data. I tillegg mener instituttet at systemet får den uheldige konsekvens at virksomheter som tilbyr data uten vederlag, må betale vederlag til virksomheter som krever slik betaling.

Nordhordaland digitalt ønsker å bidra til en felles geografisk infrastruktur, men vil sikre kontroll over egne fagspesifikke data, og tilby nedlasting av disse mot betaling. Innsyn

må gjerne skje via felles geoportaler, mens nedlasting av harmoniserte data til Europa bør skje via Kartverket.

Norsk skogeierforbund uttaler:

«Den enkelte grunneier har fra tidligere rettigheter til enkelte geodata etablert av landbruksmyndigheten. Ved etablering av betalingstjenester må det tas hensyn til at det da er enkelte data som noen har rett til å få tilgang til uten betaling.

Statens Landbruksforvaltning har en liknende uttalelse.

Norsk skogeierforbund legger til:

«Virksomheter i skogbruket er leverandører til geodata gjennom samarbeid i Geovekst. Det er viktig at avtaler som er inngått der om bl.a. finansiering respekteres. Det er derfor ikke akseptabelt at det i forskriften legges opp til at departementet ensidig kan fastsette fordeling av kostnader. Kostnadsfordeling må etableres i forhandlinger mellom offentlige etater og private aktører der de bidrar med finansiering.»

Norsk institutt for skog og landskap (Skog og landskap) mener at det legges for stor vekt på å begrense omfanget av betaling for geodata, og uttaler:

«Forskriften vektlegger ikke i tilstrekkelig grad behovet for å sikre finansieringen av etablering og vedlikehold av geodata. Kostnadene ved geodata er etter ut fra våre erfaringer ikke den mest begrensende faktor for bruk av slike data i Norge i dag. Den begrensende faktoren er juridisk og knyttet til uklarhet om rettighetsforhold eller tilgang til "ferske" geodata. Innenfor offentlig sektor er det juridiske løst gjennom samarbeidet Norge digitalt. Forskriften bør slå fast at det er helt avgjørende å ha rammebetingelser som gjør det mulig å ha en langsiktig og forutsigbar finansiering både for etablering og vedlikehold av datasett samt løsninger for tilgang til oppdaterte geodata. Betaling for geodata [er] en nødvendig og hensiktsmessig måte å dekke noe av dette behovet på.»

Skog og landskap anser det ikke som akseptabelt at forskriften gir departementet hjemmel til ensidig å fatte beslutninger om betaling for geodata, og uttaler:

«Vi legger til grunn at hovedregelen er at disse beslutninger tas gjennom avklaringer innen rammen av det avtalefestede samarbeidet (Norge digitalt). Det må fremgå tydeligere av forskriften at § 12. 4. ledd er en sikringsbestemmelse som kun kommer til anvendelse dersom partene ikke kommer til enighet om betalingsordninger og fordelingsløsninger. Det må også fremgå at departementet ikke kan treffe slik beslutning uten at partene er konsultert. Dersom departementet i slike saker treffer beslutninger som ikke vinner forståelse blant deltakende virksomheter (f eks parter i Norge digitalt), øker risikoen for at det avtalefestede samarbeidet kan forvitte.»

Oljedirektoratet (OD) uttaler:

«Vi mener at den gjeldende kostnadsmodell i ND i dag ikke står i forhold til nytteverdien for de forvaltningsorgan som har sitt hovedvirke knyttet til de norske sjøområdene. Størsteparten av dagens inngangspris i Norge digitalt i dag betales for tilgang til FKB-data (detaljerte data på land) som ikke har særlig relevans for OD sitt forvaltningsområde. I tillegg har samarbeidet hatt få andre aktuelle datasett relevante for OD bortsett fra de som OD selv forvalter og tilrettelegger. Ved økt fokus også på geografiske data fra havområder/kontinentalsokkelen og endret kostnadsmodell vil et medlemskap helt klart kunne aktualiseres.

...

Det må sikres at ”deltakende virksomheter” ikke må ta betalt for videreformidling/sammenstilling av geografiske data/tjenester basert på innrapportering i henhold til det regelverk man forvalter selv.

OD har en lang tradisjon med å videreformidle geografiske data til beste for forvaltningen av petroleumsressursene på den norske del av kontinentalsokkelen og annen virksomhet. Dataene tar utgangspunkt i næringens egen innrapportering til myndighetene, og vi mener det vil være urimelig å ta betalt for tilbakeformidling.»

Opplysningsvesenets fond uttaler:

«Når det gjelder kostnadsstruktur, har fondet tidligere vurdert medlemskap i Norge digitalt, men kommet til at dette ikke vil lønne seg ut fra nåværende løsning. Det er fremdeles slik at fondet nok vil ha problemer med å akseptere en kostnadsstruktur som innebærer et tvungent medlemskap i Norge digitalt som er vesentlig høyere enn det vi har i dag.»

Oslo kommune uttaler:

«Geodataloven vil kunne gi et betydelig inntektsbortfall for kommunene, da en rekke henvendelser som i dag går via den enkelte kommune og som er grunnlag for tjenester som det tas betalt for, vil bli dekket innenfor Norge digitalt. Det er derfor viktig at det etableres systemer slik at de forespørslene som håndteres hos nasjonal geodatakoordinator sikrer at vederlag blir belastet når dette er mulig etter gjeldende regler. Inntektsbortfall vil kunne gå ut over data- og tjenestekvalitet gjennom at det blir mindre ressurser til arbeid med vedlikehold, oppdatering og utviklingsaktivitet.

Deltagende parter må som rettighetshavere både kunne påvirke hvem som gis anledning til bruk av angjeldende geodata og ha rett til vederlag for dette. Slik forskriften nå fremstår, vil imidlertid rettighetshaver til geodata ha begrensede muligheter for å kunne kontrollere bruken av aktuelle geodata og tjenester. De vilkår for tilgang og bruk med hjemmel i lov, og som i forskriften er omtalt, er krav om brukerlisens og krav om betaling. Dette er bare noen av de vilkårene som rettighetshaver vil kunne fastsette for tilgang til og bruk av angjeldende geodata og geodatatjenester.

Oslo kommunes standpunkt på spørsmål om rettigheter og verdier av de geodata som omfattes av forskriften er at det må ytes vederlag for verdien av de geodata som kommunen har etablert, er rettighetshaver til og vedlikeholder, og som Staten vil sikre seg rett til å benytte i ulike sammenhenger. Dette representerer betydelige investeringer og løpende utviklings- og driftskostnader for kommunen. Geodata og ortofoto for Oslo kommune som er aktuelle for deling mellom deltagende virksomheter, representerer i løpende utviklings- og driftskostnader i størrelsesorden 25 mill. kr per år. I tillegg kommer kostnader til etablering og drift av tilhørende geodatatjenester.»

Statens vegvesen uttaler at forslaget om at departementet kan fastsette de årlige vederlagene, kan skape konflikt da det griper direkte inn i Norge digitalt-samarbeidet.

Statistisk sentralbyrå (SSB) uttaler:

«SSB har hjemmel i statistikkloven for vederlagsfri tilgang til data som er nødvendig for offisiell statistikk. I den grad geodataopplysninger skal benyttes ved utarbeidelse av offisiell statistikk, vil SSB kreve vederlagsfri tilgang til opplysningene. SSB har tilsvarende vederlagsfri tilgang til data i Norge Digitalt i dag.»

Telenor Norge AS mener at gratis visningstjenester må begrenses til geodata som fullt og helt er offentlig eiendom, og uttaler:

«Telenor har som deltaker i Geovekst-samarbeidet tatt ansvar, sammen med energisektoren, vegvesenet, kommunene, kartverket og landbruksetaten, for etablering og vedlikehold av detaljerte, digitale kartdata. Det å sørge for at det finnes gode digitale grunnkart over Norge er en oppgave som helt klart faller utenfor Telenors samfunnsoppdrag, men som vi hittil har påtatt oss fordi vi har funnet det tjenlig for primærvirksomheten vår.

Når det offentlige baserer tilgangen til geodata på betydelig økonomisk innsats fra enkeltvirksomheter som driver forretningsmessig i et konkurransemarked, er det en naturlig konsekvens at eierne av de aktuelle data kan kreve betaling for å tilgjengeliggjøre data for andre brukere. Dette må gjelde alle typer tilgang, også visningstjenester.

Det står rett nok i forskriftsutkastet at data som er gratis tilgjengelige gjennom visningstjenester kan være i en form som hindrer gjenbruk i næringsvirksomhet. Hvordan en slik begrensning på sikt skal være mulig å realisere på et område i rivende teknologisk utvikling framstår som uklart. Derfor finner vi at forskriftsutkastets bestemmelser på dette punktet ikke i tilstrekkelig grad ivaretar private eiere av geodata sin mulighet til å få rimelig godtgjøring ved tilgjengeliggjøring for konkurrenter og øvrige virksomheter.

Eventuelle prismessige krav fra offentlige myndigheter vedrørende helt eller delvis privateide data må begrenses til kostnadsorientering av prisene. Data og tjenester som kreves gratis tilgjengeliggjort for offentligheten er det naturlig at det offentlige fullt og helt tar ansvar for å finansiere og eie.»

Departementets vurdering

Som hovedregel skal offentlige geodata i likhet med annen offentlig informasjon være gratis tilgjengelig, jf. offentleglova og miljøinformasjonsloven. Et viktig unntak gjelder for basis geodata hvor innsamling, forvaltning, utvikling og formidling dels er brukerfinansiert. Geodataloven innebærer ingen vesentlige endringer i disse rammebetingelsene.

Når det gjelder betaling for deling av data og tjenester, er forskriften basert på gjeldende modell for betaling innen Norge digitalt. Modellen har i praksis vist seg velegnet for å forenkle deling av data mellom kommunale og statlige myndigheter. Bestemmelser om dette er tatt inn i § 11. Det samlede vederlaget var i 2011 på om lag 47 mill. kroner. Departementet legger til grunn at det ikke skjer noen vesentlige endringer av dette innenfor gjeldende omfang av samarbeidet.

Bestemmelser om betaling for deling av data og tjenester med internasjonale institusjoner mv. er tatt inn i § 12. Slik betaling bør så langt som mulig baseres på gjensidighet, og ellers de samme prinsippene som gjelder deling mellom deltakende virksomheter. Departementet holder fast ved at både søketjenestene og visningstjenestene skal gjøres gratis tilgjengelige for allmennheten, jf. § 9.

Høringsforslaget om at departementet skulle kunne vedta betaling for tilgang til visningstjenester dersom dette er nødvendig for å sikre vedlikehold av data, er tatt ut.

3.13 Viderebruk av geodata

Direktivet gjelder deling av geodata mellom offentlige myndigheter, og tilgang til geodata i form av elektroniske tjenester for myndigheter og andre. Verken direktivet eller geodataloven berører i utgangspunktet reglene om viderebruk av geodata etter offentleglova, jf. direktivet fortalen nr. 8.

Brønnøysundregistrene støtter forslaget til forskrift, og mener at reglene vil medføre store effektiviseringsgevinster gjennom viderebruk av geodata.

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet (FAD) mener det ikke er tatt tilstrekkelig hensyn til at geodata er offentlig informasjon med et spesielt stort potensial for viderebruk. FAD mener tvert imot at forslaget, slik det foreligger, vil kunne avskjære muligheten for kommersiell viderebruk for aktører som står utenfor geodatasamarbeidet, og uttaler:

«Det er uheldig dersom en deltakende virksomhet tilbyr verdiøkende tjenester basert på geodata i konkurranse med andre private aktører. I tillegg til at det kan oppstå problemer av konkurransemessig art, vil tilgang til offentlig informasjon på ulike vilkår være i strid med likebehandlingsprinsippet i offentlighetsloven.»

FAD savner en nærmere presisering av allmennhetens, inklusiv næringslivets, mulighet for tilgang til geodata uavhengig av eventuell prising, og ber om at begrensningen i utkast til § 9 tas ut. Bestemmelsen sier at data som er gratis tilgjengelige gjennom visningstjenestene kan være i en form som hindrer at de gjenbrukes i næringsvirksomhet, og FAD mener dette gir inntrykk av at viderebruk kan avskjæres. FAD uttaler at en slik begrensning vil være i strid med offentleglova og reglene for viderebruk av offentlig informasjon, med mindre det samtidig presiseres at viderebruk vil kunne skje på nærmere angitte vilkår og til fastsatt pris mv.

Geomatikkbedriftene ønsker forutsigbare og konkurransedyktige rammevilkår for den private bransjen. Geomatikkbedriftene mener at offentlige produsenter og forvaltere av geodata skal være leverandører av rådata og tjenester for søk og nedlasting av basis datasett, mens privat bransje bør ha en rolle som leverandør av verdiøkte produkter og tjenester som samfunnet etterspør. Geomatikkbedriftene advarer mot en utvikling der gratis bruk av Norge digitalt-partenes data benyttes som basis for kommersielle tjenester, og uttaler:

«I dag fungerer også Norge digitalt som et indre marked der organisasjoner bytter tjenester som i "naturalhusholdning". Dette skjer uten kontroll på faktiske kostnader. Dette innebærer at store deler av markedet for verdiøkende tjenester forsvinner fra konkurranse.»

Jernbaneverket uttaler:

«For at den geografiske infrastrukturen skal kunne bidra til verdiøkning er det behov for forutsigbarhet, og [man må] kunne stille krav til stabilitet, ytelse og generelt leveransenivå. Det blir i denne sammenheng viktig å kunne gå opp grensene mellom offentlig tjeneste og de private aktørers mulighet for å utvikle verdiøkende tjenester.»

Konkurransetilsynet uttaler:

«Deltagende virksomheter kan komme i en dobbeltrolle, og ha til dels motstridende roller eller interesser ved videreformidling av geodata. På den ene siden er myndighetsrollen som produsent og videreformidler av geodata, på den andre siden rollen som en kommersiell aktør som tilbyr verdiøkende tjenester basert på

grunnlagsdata [] i konkurranse med andre private aktører i et marked. Dette kan opphav til problemstillinger av konkurransemessig art.

...

Konkurransetilsynet kan ikke se at problemstillinger knyttet til at deltagende virksomheter tilbyr verdiskapende tjenester basert på geodata i konkurranse med andre ikke-deltagende virksomheter er viet tilstrekkelig oppmerksomhet verken i loven eller i utkastet til forskrift. Konkurransetilsynet vil understreke betydningen av at rammeverket, herunder forskriftene, støtter opp om at tilgang til geodata kan skje på konkurransenøytrale vilkår.

Konkurransetilsynet savner en nærmere presisering av det offentliges rolle i forhold til geodata, i hvilken grad deltagende virksomheter kan utnytte geodata i en kommersiell sammenheng samt utforming av et rammeverk som tilfredsstiller krav til konkurransenøytralitet mellom berørte aktører.»

Kartverket understreker betydningen av at det ikke hersker tvil om den enkelte myndighets ansvar for å gjøre egne data tilgjengelige.

Departementets vurdering

Den enkelte myndighet har ansvar for å gjøre egen informasjon tilgjengelig for andre brukere i samsvar med generelle regler i offentleglova og eventuelle spesialbestemmelser. Forslaget til forskrift endrer ikke dette, og innskrenker heller ikke adgangen til å viderebruke offentlig informasjon privat og i næringsvirksomhet. Tvert om innebærer geodataloven en betydelig utvidelse av den praktiske tilgangen til offentlig geografisk informasjon ved at en mengde geodata blir tilgjengelige via maskin til maskinbaserte elektroniske tjenester i samsvar med internasjonale standarder. Dette burde gi mange muligheter for å utvikle nye tjenester og produkter.

3.14 Kontroll, rapportering, klage mv.

Direktivet krever at landene skal kontrollere gjennomføringen og bruken av sine infrastrukturer for geografisk informasjon. Landene «skal gjøre resultatene av denne kontrollen tilgjengelige for Kommisjonen og for allmennheten på varig grunnlag», jf. direktivet artikkel 21.

Hvert tredje år skal medlemsstatene sende en rapport til Kommisjonen om gjennomføringen av direktivet. Rapporten skal i tillegg til resultatindikatorer omfatte opplysninger bl.a. om koordinering og kvalitetssikring, parter som deltar i samarbeidet om infrastrukturen, bruk av infrastrukturen, mekanismer for å dele data mellom deltakende virksomheter, kostnadsestimater, og eksempler på nytteverdier.

Departementet foreslo i høringsutkastet en bestemmelse som presiserte at adgangen til å klage ikke gjelder generelle avgjørelser om tilgang til tjenestene mv.

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet mener at utkast til klagebestemmelse bør endres slik at det eventuelt klart framkommer i hvilke konkrete tilfeller klageadgang ikke skal gjelde

Kartverket uttaler at en vellykket gjennomføring av loven og forskriften krever at det fremkommer klart av forskriften at departementet har myndighet til å sørge for at loven og forskriften blir gjennomført.

Departementets vurdering

Bestemmelser om kontroll og rapportering er tatt inn i § 14. Utfyllende regler framgår av vedtak 2009/442/EF om overvåking og rapportering, jf. EØS-komiteéns beslutning 137/2012. Vedtaket er p.t. ikke publisert på norsk, men er tilgjengelig på andre språk via EurLex⁷.

Departementet har gått bort fra høringsforslaget om en egen paragraf om avgjørelser og pålegg som ikke kan påklages, og har tatt inn bestemmelser om dette i §§ 9, 11, 12 og 14. Det foreslås at departementet selv skal kunne gi pålegg om deling av geodata, jf. § 11 femte ledd. I tillegg skal Kartverket kunne pålegge deltakende virksomheter å rette mangler ved delingen når det er nødvendig for å oppfylle kravene til deling med internasjonale institusjoner, jf. § 12 sjette ledd. Kartverket skal også kunne gi pålegg om virksomhetenes rapportering, jf. § 14 andre ledd.

Generelle avgjørelser om tilgang til tjenestene som i praksis gjelder allmennheten vil normalt ikke være enkeltvedtak som kan påklages. Det samme gjelder avgjørelser overfor enkeltpersoner som ikke aksepterer generelle vilkår for tilgang. Dette gjelder både når det fattes en faktisk avgjørelse, og når brukeren ikke aksepterer vilkårene elektronisk.

Avslag på innsyn i et bestemt geodatasett vil gjerne være fattet med hjemmel i annet regelverk, f.eks. offentleglova, miljøinformasjonsloven eller matrikkelloven. Eventuelle klager må i så fall behandles etter reglene i den loven avslaget har hjemmel.

3.15 Gjennomføringsfrister, ikraftsetting

Direktivet og gjennomføringsreglene til direktivet inneholder tidsfrister for gradvis gjennomføring fram mot 2020. EØS-komiteén fastsetter dessuten særskilte tilpasninger for EØS/EFTA-landene.

EØS-komiteéns beslutninger 55/2010 og 124/2010 innlemmer direktivet samt forordning (EF) nr. 1205/2008 om metadata og vedtak 2009/442/EF om overvåking og rapportering i EØS-avtalen. Beslutningene trådte i kraft 1. juli 2011.

EØS-komiteéns beslutning 137/2012 innlemmer forordning (EF) nr. 976/2009 om nettjenester som endret ved forordning (EU) nr. 1088/2010, forordning (EU) nr. 268/2010 om fellesskapsinstitusjonenes tilgang til data og tjenester og forordning (EU) nr. 1089/2010 om samvirkningsevne som endret ved forordning (EU) nr. 102/2011. Beslutningen trådte i kraft 14. juli 2012.

Beslutning 137/2012 innebærer endrede tilpasningsregler for gjennomføringen av direktivet og vedtak 2009/442/EF om overvåking og rapportering. Det medfører at alle EØS/EFTA-fristene skal gis et tillegg på tre år i forhold til fristene i direktivet og gjennomføringsreglene. Departementet antar likevel at flere virksomheter vil finne det

⁷ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32009D0442:EN:NOT>

hensiktsmessig å gjennomføre enkelte tiltak raskere, for eksempel tilpassing til felles krav til avtaler om internasjonal datadeling.

De viktigste fristene kan oppsummeres som følger:

- 3. desember 2013 for etablering av metadata som omfattes av direktivet vedlegg I og II
- 3. desember 2016 for etablering av metadata som omfattes av direktivet vedlegg III
- 9. november 2014 for å levere søke- og visningstjenester med full driftskapasitet
- 28. desember 2015 for å levere nedlastings- og omformingstjenester med full driftskapasitet
- 23. november 2020 for å levere harmoniserte geodata som omfattes av direktivet vedlegg I. Tilsvarende data som nyetableres eller gjennomgår vesentlig omstrukturering etter 1. juli 2011 skal være tilgjengelige med samvirkningsevne innen 23. november 2015
- 15. mai 2013 for å utarbeide første treårsrapport om den geografiske infrastrukturen og publisere resultatindikatorer med 2012 som første rapporteringsår
- 19. oktober 2014 for å oppfylle felles krav til datadeling med EU- og EØS-institusjoner

Kravet om å etablere nettjenester gjelder for geodatatsett og geodatatjenester som det er opprettet metadata for, jf. direktivet artikkel 11 nr. 1. Den endelige fristen for å etablere søke-, visnings-, nedlastings- og omformingstjenester omfattet av direktivet vedlegg III, følger således av fristen for å etablere tilhørende metadata som er 3. desember 2016.

Fristen for å levere harmoniserte geodata som omfattes av direktivet vedlegg I er nærmere omtalt i kapittel 3.10.

Gjennomføringsregler om aktiveringstjenester og samvirkningsevne for geodata omfattet av direktivet vedlegg II og III er ikke vedtatt, og det gjelder derfor så langt ingen frister her.

Nærmere informasjon og veiledning om gjennomføringen av direktivet finnes på egen internettside for INSPIRE i Europa⁸.

I tillegg til krav som framgår av direktivet, omfatter forskriften også enkelte mer generelle krav som gjelder alle spesifiserte geodata, jf. §§ 5 første ledd og 6 første ledd. Kartverket skal dessuten etablere en nasjonal geoportal, jf. § 8 første ledd. Fristene for dette er satt til 9. mai 2014 som passer med oppbyggingen av infrastrukturen som helhet.

Departementet foreslo i høringsnotatet å iverksette geodataloven §§ 5 og 8 med tilhørende forskrift fra 1. juli 2011. Ingen høringsinstanser hadde direkte merknader til det. Etter hvert som det ble klart at tilpasningsbestemmelsene gitt i beslutning 55/2010 ville bli endret, fant departementet det mer hensiktsmessig å tilpasse iverksettingen til dette.

⁸ <http://inspire.jrc.ec.europa.eu/>

Beslutning 137/2012 legger til grunn at de lover og forskrifter som er nødvendig for å etterkomme direktivet er satt i kraft innen 15. mai 2012. Departementet legger til grunn at dette er oppfylt ved at bestemmelser i geodataloven som ikke tidligere var satt i kraft, ble satt i kraft 1. mai 2012, jf. kgl.res. 30. mars 2012 nr. 275, og at geodataforskriften settes i kraft straks beslutning 137/2012 nå foreligger.

4 Administrative, økonomiske og miljømessige konsekvenser

Artsdatabanken uttaler:

«Implementering og konfigurering av tjenestene på leverandørenes tekniske infrastruktur og kvalitetssikring av datasettene vil kreve en betydelig innsats ut over det som tilbys av tjenester i Norge digitalt i dag. For noen yngre institusjoner som Artsdatabanken, med et hovedsakelig nasjonalt ansvar, vil rollen som data- og tjenesteleverandør til internasjonale tjenester som INSPIRE gi ressursutfordringer.»

Fiskeridirektoratet mener at de økonomiske konsekvensene for etatene er undervurdert. Fiskeridirektoratet mener videre det er viktig at Kartverket som geodatakoordinator, får økonomiske budsjett som sikrer gode systemer og oppfølging av deltakende etater. Flere høringsinstanser har liknende uttalelser.

Fylkesmennene uttaler:

«Generelt fremstår kravene til partenes forpliktelser uklare på mange punkter. Dette gjelder innen både dataharmonisering, tilgjengeliggjøring av data, omformingstjenester og aktiveringstjenester. Hvilke ekstra kostnader dette medfører for partene virker noe mangelfullt utredet og således vanskelig å fastslå. Det er imidlertid åpenbart at de skjerpede kravene på mange områder vil være kostnadsdrivende og dermed være krevende å innfri for mange av de mindre partene.»

Havforskningsinstituttet mener at kostnadene ved dataharmonisering og samvirksomhetsevne til geodatasett og -tjenester virker underestimert i forskriften.

Kristiansand kommune uttaler:

«Det synes som man undervurderer de økonomiske og administrative konsekvensene i kommunene. Rettighetshaverne må ivaretas på en god måte. Hvis ikke dagens arbeid ute i kommunene blir videreført på en bærekraftig måte vil hele det velfungerende forvaltnings-systemet for detaljerte geodata kunne falle sammen. ... Rettighetshaverne må både ha kontroll med både salg og bruk av sine data.»

Kystverket kan ikke se at forskriften på nasjonalt plan stiller særlig andre krav enn det som Norge digitalt-samarbeidet allerede impliserer. Når det gjelder forholdet til INSPIRE og kravene om å tilby harmoniserte data/metadata også til europeiske brukere og på andre språk enn norsk, anser Kystverket det som høyst sannsynlig at dette vil medføre en merkostnad for Kystverket. Her er Kystverket av den oppfatning at det må etableres sentrale rutiner for å tilrettelegge metadata på de språk som kreves samt utvikles sentrale mekanismer for dataharmonisering.

Norges geologiske undersøkelse (NGU) uttaler at en så detaljert dataharmonisering som det ser ut til at det legges opp til i INSPIRE, vil medføre betydelige merkostnader for NGU. De anslåtte kostnadene for å harmonisere eksisterende data er ut fra dette betydelig underestimert i høringsnotatet. Forskriften bør derfor på en eller annen måte bli tydeligere på at slike merkostnader må tas hensyn til i framtidige statsbudsjett.

Norsk institutt for skog og landskap (Skog og landskap) uttaler:

«Innføringen av direktivet vil medføre kostnader hos alle deltakende virksomheter. Det foreligger ikke grunnlag for å forutsi hvor store disse kostnadene kan bli. Skog og landskap deltar imidlertid i flere prosesser knyttet til utvikling av spesifikasjoner av ulike datasett som skal inngå i infrastrukturen. Ut fra disse erfaringene mener vi det er grunnlag for å varsle om at kostnadene ved implementering av direktivet kan bli høye.»

Oslo kommune påpeker at forskriften vil bety administrative, økonomiske og tekniske konsekvenser som kommunen må kompenseres for.

Kartverket uttaler:

«Kartverket er gjennom loven og forskriften pålagt krevende og komplekse oppgaver som må følges opp gjennom gode virkemidler og tilstrekkelige ressurser. Gjennomføringen av geodataloven, inkludert INSPIRE, vil medføre økte kostnader også for Kartverket, og det er en forutsetning for en suksessfull gjennomføring at det bevilges tilstrekkelige ressurser.

...

For at Kartverket skal kunne utøve rollen som nasjonal geodatakoordinator på en tilfredsstillende måte er det avgjørende at det foreligger tilstrekkelige ressurser til å fylle rollen.

Det er en generell holdning blant aktørene i den fremtidige infrastrukturen, at grunnlaget for gjennomføring av lov med forskrift svekkes vesentlig hvis ingen av de deltakende virksomheter gis noen som helst form for kompensasjon. Mange leser formuleringene slik at Kartverket skal ta et betydelig ansvar for partenes leveranser, særlig knyttet til distribusjonsrollen. Da er det desto mer bekymringsfullt for dem at Kartverket ikke får økte ressurser både for å veilede og støtte deltakende virksomheter til å gjøre sine leveranser og for å ivareta distribusjonsløsninger. Dette er selvfølgelig en bekymring som Kartverket deler.

Kartverket understreker behovet for at Miljøverndepartementet etablerer et program som kan bidra til å etablere felles infrastrukturkomponenter, samt å dekke kostnader forbundet med tiltak rettet mot både kommunesektor og statlig sektor. Økonomisk støtte til gode fellestiltak vil være avgjørende for en vellykket gjennomføring av loven.»

Statsbygg uttaler:

«Kartverket bør sikres nødvendige ressurser til å følge opp oppgavene med harmonisering av den geografiske infrastrukturen, dvs. deling av geodata og utvikling av tjenester. Dette er resurskrevende og omfattende oppgaver, og det er ikke hensiktsmessig at den enkelte etat eller kommune som følge av forskriften pålegges slike oppgaver. Kartverket som nasjonal geodatakoordinator bør tillegges ansvar for oppgaver som gjelder i forhold til EU/EØS og Inspire.»

Departementets vurdering

De administrative, økonomiske og miljømessige konsekvensene av geodataloven er omtalt i Prop. 121 L (2009-2010) kapittel 10. Forslaget til forskrift innebærer i seg selv ingen ytterligere konsekvenser.

Geodataloven med utfyllende forskriftsbestemmelser gjennomfører direktiv 2007/2/EF om etablering av en infrastruktur for geografisk informasjon i Det europeiske fellesskapet (INSPIRE) i norsk rett. Fristen for dette ble med EØS-komiteéns beslutning 137/2012 satt til 15. mai 2012.

Det vil være behov for å styrke de nasjonale koordineringsfunksjonene til Kartverket både som nasjonal geodatakoordinator og som statens fagorgan, herunder arbeidet med informasjon, standardisering, veiledning og rapportering.

I proposisjonen ble det antatt at gjennomføringen av direktivet ville medføre økte kostnader for Kartverket og om lag 25 andre berørte virksomheter på ca. 32 mill. kr per år, herav ca. 17 mill. kr per år forbundet med tiltak rettet mot kommunesektoren. Det ble uttalt at Miljøverndepartementet ville dekke de sistnevnte kostnadene. De første tjenestene skulle være operative i løpet av 2011, mens direktivet som helhet skulle gjennomføres innen 2019.

Det ble understreket at framdriften og de økonomiske konsekvensene for berørte statlige myndigheter og kommunesektoren vil bli vurdert i de årlige budsjettprosessene, og forelagt Stortinget i de årlige statsbudsjettene. Forskriften er utformet med dette for øye.

Departementet er enig i de vurderingene som konkluderer med at gjennomføringen av loven ikke vil medføre vesentlige merkostnader for den enkelte virksomhet enn det som følger av de generelle målsettingene på IKT-området i det offentlige.

Departementet legger til grunn at de 34 temaene nevnt i forskriften § 2 omfatter ca. 300 ulike geodatasett og netjtjenester fordelt på ca. 25 etater, jf. oversikten over relevante norske datasett. Usikkerhetsmomenter i kostnadsanslaget er bl.a. knyttet til den endelige timeplanen for gjennomføringen av direktivet, utformingen av gjennomføringsreglene, antall datasett som skal tilgjengeliggjøres, hvordan de ulike virksomhetene blir berørt, samt innsparinger som den ordinære teknologiske utviklingen fører med seg.

Kostnadsanslaget i proposisjonen gjelder brutto kostnader for de dataproduserende enhetene i stat og kommune. Totalt vil både stat og kommunesektoren kunne høste gevinster når data fra egen og andres virksomhet blir lettere tilgjengelig. Innsparingene er ikke tallfestet ut over de anslagene som er gjort for samfunnsøkonomisk gevinst av den europeiske geografiske infrastrukturen, som er oppgitt til et positivt kost-nytteforhold på 1 til 5 og bedre. I proposisjonen tas det forbehold om at grensenytten for Norge kan være noe lavere siden mange av tiltakene er gjennomført her. På den annen side kan det ligge særlige gevinster ved en mer konsekvent bruk av samvirkende netjtjenester.

Kommunene vil i tillegg ha nytte av å samordne tiltak etter geodataloven med tiltak de er forpliktet til å gjennomføre etter plan- og bygningsloven. Det gjelder forvaltning og samarbeid med statlige myndigheter om det offentlige kartgrunnlaget, og plikten til å sørge for at informasjon fra digitalt planregister er elektronisk tilgjengelig i form av søke- og visningstjenester på Internett.

I forarbeidene til loven kom det fram et utstrakt ønske om videre satsing på utvikling av felles infrastrukturkomponenter og driftsløsninger i regi av Kartverket. Dette blir trukket fram som en god og kostnadseffektiv måte å avlaste fagetater og kommuner på i forbindelse med de mer spesielle kravene til harmoniserte leveranser til INSPIRE.

Departementet holder fast ved de vurderingene av administrative og økonomiske konsekvenser som framgår av proposisjonen, med unntak av at gjennomføringsfristene

i praksis er blitt forskjøvet noe lenger ut i tid, og noen forhold knyttet til felles infrastrukturkomponenter for kommunenes oppgaver. Som beskrevet i kapittel 3.11, er det planer om en videre styrking av forvaltningssamarbeidet med kommunene basert på utvikling av standardiserte grensesnitt og nye felleskomponenter rundt distribusjonsbaser i et felles driftsmiljø plassert ved Kartverket.

En slik løsning vil redusere kommunenes netto kostnader vesentlig. Departementet viser dessuten til at kommunenes og fylkeskommunenes plikt til å etablere nettjenester mv. bare gjelder geodata omfattet av plan- og bygningsloven §§ 2-1 og 2-2, dvs. data kommunene allerede er forpliktet til å gjøre tilgjengelig for samfunnet. Forslaget til forskrift vil med dette opplegget dermed ikke få vesentlige netto økonomiske konsekvenser for kommunene eller fylkeskommunene de nærmeste årene.

Også flere statlige virksomheter har gitt uttrykk for at de må styrke sin IT-drift for å kunne tilfresstille kravene til oppetid. Departementet understreker at dette er tiltak som virksomhetene under alle omstendigheter er nødt til å gjennomføre for å kunne nå målene om en døgnåpen elektronisk forvaltning, jf. St.meld. nr. 17 (2006–2007) *Eit informasjonsamfunn for alle*. På kort sikt vil de fleste statlige virksomhetene i likhet med kommunene kunne løse de formelle kravene til oppetid ved bruk av distribusjonsbaser i et felles driftsmiljø ved Kartverket.

Oppretting og tilrettelegging av harmoniserte distribusjonsdatabaser for kommunale geodatasett med tilhørende forvaltningsregime, er i forarbeidene anslått til 5 mill. kr for kommunene fordelt på årene 2012 til 2014. Oppgaven vil bli ivaretatt av Kartverket. Kostnader som i forarbeidene ble knyttet til etablering av forvaltningssystemer og tjenester for kommunesektoren, vil i stor grad dreie seg om å implementere og drifte nødvendige grensesnitt over forvaltningsløsningene for nettjenester og synkronisering med nasjonale distribusjonsbaser. I tillegg har departementet lagt vekt på ikke å pålegge kommunene flere forpliktelser enn de som følger av geodataloven og plan- og bygningsloven.

5 Merknader til forskrift om infrastruktur for geografisk informasjon (geodataforskriften)

Forskriften omfatter bestemmelser om gjennomføringen av følgende rettsakter tatt inn i EØS-avtalen vedlegg 20 nr. 1j til 1je, jf. EØS-komiteéns beslutninger nr. 55/2010 av 30. april 2010, nr. 124/2010 av 10. november 2010 og nr. 137/2012 av 13. juli 2012:

- europaparlaments- og rådsdirektiv 2007/2/EF av 14. mars 2007 om etablering av en infrastruktur for geografisk informasjon i Det europeiske fellesskapet (INSPIRE)
- kommisjonsforordning (EF) nr. 1205/2008 av 3. desember 2008 om gjennomføring av europaparlaments- og rådsdirektiv 2007/2/EF med hensyn til metadata
- kommisjonsvedtak 2009/442/EF av 5. juni 2009 om gjennomføring av europaparlaments- og rådsdirektiv 2007/2/EF med hensyn til overvåking og rapportering
- kommisjonsforordning (EF) nr. 976/2009 av 19. oktober 2009 om gjennomføring av europaparlaments- og rådsdirektiv 2007/2/EF med hensyn til nettjenester

- kommisjonsforordning (EU) nr. 268/2010 av 29. mars 2010 om gjennomføring av europaparlaments- og rådsdirektiv 2007/2/EF med hensyn til Fellesskapets institusjoners og organers tilgang til medlemsstatenes geodatasett og -tjenester på harmoniserte vilkår
- kommisjonsforordning (EU) nr. 1088/2010 av 23. november 2010 om endring av forordning (EF) nr. 976/2009 med hensyn til nedlastingstjenester og omformingstjenester
- kommisjonsforordning (EU) nr. 1089/2010 av 23. november 2010 om gjennomføring av europaparlaments- og rådsdirektiv 2007/2/EF med hensyn til samvirkingsevnen til geodatasett og -tjenester
- kommisjonsforordning (EU) nr. 102/2011 av 4. februar 2011 om endring av forordning (EU) nr. 1089/2010 om gjennomføring av europaparlaments- og rådsdirektiv 2007/2/EF med hensyn til samvirkingsevnen til geodatasett og -tjenester.

EØS-avtalen vedlegg 20 er gjengitt på internettsidene til EFTA⁹. Alle EØS-rettsakter publiseres på norsk i EØS-tillegget til Den europeiske unions tidende¹⁰, men p.t. omfatter dette ingen av de nevnte gjennomføringsrettsaktene.

Til § 1 Hvem forskriften gjelder

Bestemmelsen gjennomfører direktivet artikkel 3 nr. 9, jf. artikkel 17 nr. 1.

Med *deltakende virksomheter* forstås følgende virksomheter, så langt disse produserer, bruker eller forvalter spesifiserte geodata, jf. geodataloven § 4 første ledd:

- a) statlige, kommunale og fylkeskommunale organ
- b) andre forvaltningsorgan og offentlige rådgivende organ
- c) andre rettssubjekter som utfører offentlige forvaltningsoppgaver i henhold til lov.

Begrepet *offentlige myndigheter* slik dette er definert i direktivet, omfatter også virksomheter som har offentlig ansvar, utfører offentlige oppgaver eller yter offentlige tjenester vedrørende miljøet, og som er under tilsyn av offentlige forvaltningsorganer eller andre organer som utfører offentlige forvaltningsoppgaver i henhold til nasjonal lovgivning.

Siden organet som fører tilsyn (det styrende organet) ikke selv nødvendigvis trenger å produsere, bruke eller forvalte spesifiserte geodata, vises det i andre ledd til selve bokstavoppregningen i geodataloven § 4 første ledd og ikke til leddet som sådan.

Kravene til metadata, samvirkingsevne, koordinering og kontroll omfatter alle virksomheter som i direktivet er definert som offentlige myndigheter, mens plikten til å opprette netjtjenester og dele data kun gjelder deltakende virksomheter.

Domstolene, Stortinget og Stortingets organer er unntatt kravene til deltakende virksomheter. Disse vil kunne knytte seg til samarbeidet på frivillig grunnlag gjennom *Norge digitalt*.

Interkommunalt organ med kommunale oppgaver som omfattes av geodataloven, omfattes av definisjonen av deltakende virksomhet.

⁹ <http://secretariat.efta.int/legal-texts/eea/annexes-to-the-agreement.aspx>

¹⁰ <http://secretariat.efta.int/publications/eea-supplements.aspx>

Jordskifteretten er omfattet av forskriften og skal regnes som deltakende virksomhet.

Til § 2 Hva forskriften gjelder

Geodataloven gjelder for spesifiserte geodata i elektronisk form og tilhørende geodatatjenester som vedrører norsk landterritorium, herunder Svalbard og Jan Mayen, de norske bilandene, norsk territorialfarvann, norsk kontinentalsokkel og havområder opprettet med hjemmel i lov 17. desember 1976 nr. 91 om Norges økonomiske sone §§ 1 og 5, jf. geodataloven § 2 andre ledd. Bestemmelsen definerer nærmere hva som menes med dette.

Første ledd avgrenser forskriften til geodatasett som er nødvendige for utførelsen av virksomhetens offentlige oppgaver, og tilhørende geodatatjenester. Så langt de inngår i virkeområdet for virksomhetens offentlige oppgaver omfatter dette alle geodatasett som innehas av eller på vegne av virksomheten, som er framstilt eller mottatt av virksomheten, eller som blir forvaltet eller oppdatert av vedkommende virksomhet, jf. direktivet artikkel 4 nr. 1 bokstav c første punkt.

Den temamessige avgrensningen framgår av opplistingen i nr. 1 til 34 og tilsvarer direktivet vedlegg I, II og III. Nærmere veiledning om den temamessige avgrensningen vil framgå av reglene om samvirksomhetsevne og tilhørende veiledning.

I tillegg til de virksomhetene som er nevnt i tilknytning til de enkelte temaene, vil bl.a. Norsk polarinstitutt på bakgrunn av sitt tverrfaglige ansvar være omfattet av en rekke tema.

Nr. 1 til 9 tilsvarer de ni temaområdene i direktivet vedlegg I.

Nr. 1. Koordinatbasert referansesystem

Systemer for entydige referanser av geografisk informasjon som et sett av koordinater (x, y, z) og/eller lengde og bredde og høyde.

Dette er i første rekke systemkrav som Kartverket har fagansvar for, men det vil også omfatte data fra Kartverkets nasjonale geodetiske grunnlag og kommunale fastmerkeregistre.

Nr. 2. Geografiske rutenettsystemer

Harmonisert rutenett med flere oppløsninger, et felles utgangspunkt og standardisert plassering og størrelse på rutene.

Dette er systemkrav som Kartverket, Statistisk sentralbyrå og Skog og landskap har fagansvar for.

Nr. 3. Stedsnavn

Navn på områder, regioner, steder, byer, forsteder, tettsteder og annen bebyggelse, eller andre geografiske eller topografiske objekter av offentlig eller historisk interesse.

Omfatter data fra sentralt stedsnavnregister ved Kartverket.

Nr. 4. Administrative enheter

Lokale, regionale og nasjonale forvaltningsenheter, skilt fra hverandre ved administrative grenser.

Omfatter data fra bl.a. Kartverket.

Nr. 5. Adresser

Stedfesting av eiendommer basert på offisiell adresse.

Omfatter data fra matrikkelen ved Kartverket.

Nr. 6. Eiendomsteiger

Områder definert ved matrikkelnummer eller tilsvarende.

Omfatter data fra matrikkelen ved Kartverket.

Nr. 7. Transportnett

Vei-, jernbane-, luft- og sjøtransportnett, samt tilhørende infrastruktur.

Temaet omfatter opplysninger om forbindelser mellom ulike transportnett, og om det transeuropeiske transportnettet.

Omfatter data fra nasjonal vegdatabank ved Statens vegvesen, vegdatabasene (VBASE og Elveg) ved Kartverket og Statens vegvesen, database for jernbanenett ved Jernbaneverket, database for farleder ved Kystverket, og database for flyplasser ved Avinor.

Nr. 8. Hydrografi

Hydrografiske elementer, herunder havområder og alle andre vannforekomster og elementer knyttet til disse, herunder nedbørfelt og delnedbørsfelt.

Der dette er hensiktsmessig, og i henhold til definisjonene i direktiv 2000/60/EF om fastsettelse av en ramme for fellesskapstiltak på området vannpolitikk, defineres de hydrografiske elementene og i form av nett.

Omfatter data fra Norges vassdrags- og energidirektorat og Kartverket, *Geovekst* og kommuner.

Nr. 9. Vernede områder

Område utpekt eller forvaltet for særlige bevaringsformål med hjemmel i lov.

Verneformålet kan være knyttet til lokale, regionale eller nasjonale hensyn samt forpliktelser etter EØS-regelverket eller internasjonale konvensjoner. Inkluderer vernede vassdrag.

Omfatter data fra bl.a. Direktoratet for naturforvaltning, Riksantikvaren og Norges vassdrags- og energidirektorat.

Nr. 10 til 13 tilsvarer de fire temaområdene i direktivet vedlegg II.

Nr. 10. Høyde

Digitale høydemodeller for jord-, is- og havoverflate, herunder høydeforhold på land, batymetri og kystlinje.

Omfatter data fra bl.a. Kartverket, Norges vassdrags- og energidirektorat, *Geovekst* og kommuner.

Nr. 11. Arealdekke

Jordens fysiske og biologiske overflate herunder dyrkningsjord, skog, myr, våtmarksområder, vann og vassdrag, tettsteder og andre anlagte overflater.

Omfatter data fra bl.a. Skog og landskap, Statistisk sentralbyrå og Kartverket.

Nr. 12. Ortofoto

Georefererte bildedata av jordens overflate fra satellitt eller flybårne sensorer.

Bildedata fra Kartverket, Nasjonalt program for omløpsfotografering, *Geovekst* og kommuner.

Nr. 13. Geologi

Geologi beskrevet ut fra sammensetning og struktur, herunder berggrunn, vannførende sjikt og geomorfologi.

Omfatter geologiske data fra bl.a. Norges geologiske undersøkelse og Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard.

Nr. 14 til 34 tilsvarer de 21 temaområdene i direktivet vedlegg III.

Nr. 14. Statistiske enheter

Enheter for forvaltning, formidling eller bruk av statistiske opplysninger.

Omfatter data fra Statistisk sentralbyrå og fra Kartverket. Fagansvar ved Statistisk sentralbyrå.

Nr. 15. Bygninger

Opplysninger om alder, bruk og geografisk stedfesting mv.

Omfatter data fra Kartverket, *Geovekst* og kommuner.

Nr. 16. Jordarter

Jordsmonn og underliggende jordarter karakterisert i henhold til dybde, tekstur, struktur og innhold av partikler og organisk materiale, steininnhold, erosjon, eventuelt gjennomsnittlig helling og forventet vannlagringskapasitet.

Omfatter data fra bl.a. Norges geologiske undersøkelse og Skog og landskap.

Nr. 17. Arealbruk

Område karakterisert i henhold til nåværende og framtidig planlagt bruk.

Arealbruk omfatter f.eks. boligformål, industriformål, forretningsformål, landbruksformål, skogbruksformål og fritidsformål.

Omfatter data fra bl.a. Kartverket, Skog og landskap, Statistisk sentralbyrå, Fiskeridirektoratet, Oljedirektoratet, Reindriftsforvaltningen og kommuner.

Nr. 18. Menneskers helse og sikkerhet

Geografisk fordeling av dominans av sykdommer, opplysninger om virkninger på menneskers helse og velvære knyttet direkte eller indirekte til kvaliteten på miljøet.

Sykdommer kan være allergier, kreft, sykdom i åndedretsorganene osv. Virkninger på menneskers helse og velvære kan være biologiske markører, nedsatt forplantningsevne, epidemier, trøtthet, stress osv. Direkte tilknytning kan være luftforurensning, kjemikalier, nedbryting av ozonlaget, støy osv. Indirekte tilknytning kan være næringsmidler, genetisk modifiserte organismer osv.

Omfatter data fra bl.a. Klima- og forurensningsdirektoratet, Norges geologiske undersøkelse, Mattilsynet, Statens helsetilsyn, Helsedirektoratet og Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap.

Nr. 19. Allmenntilgjengelege og offentlege tenester

Opplysningar om anlegg for allmenntilgjengelege tenester som avløps- og avfallshandtering, energiforsyning og vannforsyning, administrative og sosiale offentlege tenester.

Anlegg for offentlege tenester kan f.eks. vere anlegg for offentlege forvaltningsorganer, anlegg for sivil beredskap, skolar og sykehus.

Omfatter data fra bl.a. Kartverket, Direktoratet for forvaltning og IKT, Klima- og forurensningsdirektoratet og fylkesmannsembetene.

Nr. 20. Anlegg for miljøovervåking

Opplysningar om anlegg for miljøovervåking, herunder observasjon og måling av utslipp, miljøtilstanden og andre økosystemparametere av eller på vegne av offentlege myndigheter. Økosystemparametre kan vere parametre for biologisk mangfold, økologiske vilkår for vegetasjon osv.

Omfatter data fra bl.a. Klima- og forurensningsdirektoratet, Direktoratet for naturforvaltning, Meteorologisk institutt, Kartverket og Norges vassdrags- og energidirektorat.

Nr. 21. Produksjons- og industrianlegg

Anlegg for industriproduksjon, herunder anlegg for vannoppsamling, gruver, opplagsplasser. Omfatter installasjonar som omfattes av direktiv 96/61/EF om integrert forebygging og begrensning av forurensning.

Omfatter data fra bl.a. Klima- og forurensningsdirektoratet, fylkesmannsembetene, Brønnøysundregistrene og Bergmesteren.

Nr. 22. Anlegg for landbruk og akvakultur

Landbruksutstyr og produksjonsanlegg, herunder vanningssystemer, drivhus og staller.

Omfatter data fra bl.a. Skog og landskap, Fiskeridirektoratet og Reindrifftsforvaltningen.

Nr. 23. Befolkningsfordeling

Befolkningsbeskrivelse (demografi). Geografisk fordeling av menneske, inkludert befolkningskarakteristika og sysselsettingsnivå, gruppert etter rutenett, region, administrativ enhet eller andre analyseenheter.

Omfatter data fra bl.a. Statistisk sentralbyrå.

Nr. 24. Rapporteringsenheter og område med særskilt forvaltning eller restriksjoner

Område som forvaltes, reguleres eller benyttes for rapportering på internasjonalt, europeisk, nasjonalt, regionalt og lokalt nivå.

Omfatter administrativt definerte område med særskilt forvaltning, restriksjoner eller rapportering, f.eks. fyllplasser, område med restriksjoner rundt drikkevannskilder, nitratfølsomme område, regulerte farleder til sjøs eller på store innlands sjøer og vannveier, område for dumping av avfall, område med støyrestriksjoner, område som omfattes av tillatelse til prospektering og gruvedrift, nedbørsdistrikt, relevante rapporteringsenheter og område med særskilte reglar for kystsoneforvaltning.

Omfatter data fra bl.a. Direktoratet for naturforvaltning, Klima- og forurensningsdirektoratet, Kystverket og Norges vassdrags- og energidirektorat.

Nr. 25. Områder med naturbetingede farer

Områder med naturbetingede farer, herunder atmosfæriske, hydrologiske, seismiske og vulkanske fenomen, samt branner, som på grunn av områdene der farene foreligger, farenes alvor og hyppighet, kan få alvorlige følger for samfunnet. Naturbetingede farer er f.eks. oversvømmelser, jordras og setninger, skred, skogbranner, jordskjelv og vulkanutbrudd.

Omfatter data fra bl.a. Norges geologiske undersøkelse og Norges vassdrags- og energidirektorat.

Nr. 26. Atmosfæriske forhold

Fysiske forhold i atmosfæren. Omfatter geodata basert på målinger, på modeller eller på en kombinasjon av disse samt målested.

Omfatter data fra bl.a. Meteorologisk institutt. Omfatter nedbør, temperatur, fordamping og evapotranspirasjon, vindhastighet og -retning.

Nr. 27. Meteorologiske geografiske forhold

Værforhold og målinger av disse.

Omfatter data fra Meteorologisk institutt.

Nr. 28. Oseanografiske geografiske forhold

Fysiske og biologiske forhold i havene.

Omfatter strøm, saltinnhold, bølgehøyder, algeutbredelse osv.

Omfatter data fra bl.a. Meteorologisk institutt, Havforskningsinstituttet og Kartverket.

Nr. 29. Havområder

Fysiske forhold i hav og saltholdige sjøer, inndelt i regioner og underregioner med felles kjennetegn.

Omfatter data fra bl.a. Norges geologiske undersøkelse og Kartverket.

Nr. 30. Biogeografiske områder

Områder med relativt homogene økologiske forhold med felles kjennetegn.

Omfatter data fra bl.a. Direktoratet for naturforvaltning.

Nr. 31. Habitater og biotoper

Geografiske områder karakterisert ved særlige økologiske forhold, prosesser, strukturer og livsnødvendige funksjoner som er det fysiske grunnlaget for de organismene som lever der.

Omfatter områder på land og i vann som kjennetegnes ved geografiske, abiotiske og biotiske særtrekk, enten disse er fullt ut eller delvis naturlige.

Omfatter data fra bl.a. Direktoratet for naturforvaltning, Artsdatabanken og Havforskningsinstituttet.

Nr. 32. Artsfordeling

Geografisk fordeling av forekomster av dyre- og plantearter, gruppert etter rutenett, region, administrativ enhet, punkt eller andre analyseenheter.

Omfatter data fra bl.a. Direktoratet for naturforvaltning, Artsdatabanken og Havforskningsinstituttet.

Nr. 33. Energiressurser

Energiressurser, herunder hydrokarboner, vannkraft, bioenergi, solenergi og vindenergi.

Omfatter der det er relevant opplysninger om dybde og høyde vedrørende utbredelsen av ressursen.

Omfatter data fra bl.a. Norges geologiske undersøkelse, Norges vassdrags- og energidirektorat og Oljedirektoratet.

Nr. 34. Mineralressurser

Mineralressurser, herunder malm og industrimineraler.

Omfatter der det er relevant opplysninger om dybde og høyde vedrørende utbredelsen av ressursen.

Omfatter data fra bl.a. Norges geologiske undersøkelse, Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard og Oljedirektoratet.

Andre ledd inkluderer geodatasett som er omfattet av plan- og bygningslovens bestemmelser om offentlig kartgrunnlag og planregister §§ 2-1 og 2-2, jf. forskrift 6. juni 2009 nr. 861 om kart, stedfestet informasjon, arealformål og kommunalt planregister (kart- og planforskriften).

Tredje ledd gjennomfører direktivet artikkel 4 nr. 2. Når det opereres med flere utgaver av samme geodatasett, skal minst en utgave gjøres tilgjengelig gjennom infrastrukturen. Hva som regnes som den versjonen som de ulike utgavene kan avledes av (referanseversjonen), vil være avhengig av virksomhetens art og oppdrag. I enkelte tilfeller kan det være hensiktsmessig å tilgjengeliggjøre referanseversjonen i form av flere deldatasett. I andre tilfeller kan det være mer hensiktsmessig å definere en referanseversjon som er satt sammen av flere deler, f.eks. en landsdekkende referanseversjon basert på data fra lokale eller regionale institusjoner.

Fjerde ledd. Geodatasett som andre enn offentlige myndigheter har immaterielle rettigheter til, er unntatt fra forskriften så lenge ikke noe annet er avtalt. Bestemmelsen gjennomfører direktivet artikkel 4 nr. 5.

Femte ledd. Skjermingsverdig informasjon omfattes ikke av forskriftens regelverk. Bestemmelsen følger som en tillempning av direktivet artikkel 13 nr. 1 og artikkel 17 nr. 7, og omfatter bl.a. geodata om skjermingsverdige objekter som skal beskyttes etter objektsikkerhetsforskriften § 3-2.

I en del tilfeller blir det ekstrahert geodata fra skjermingsverdig informasjon som del av arbeidet med den geografiske infrastrukturen, bl.a. i produksjon av sjøkart. Det kan i slike tilfeller være hensiktsmessig å ta hensyn til reglene om metadata, harmonisering og samvirket også i forvaltningen av den skjermingsverdige informasjonen.

Til § 3 Definisjoner

Bokstav a definerer *geodata* som data i elektronisk form med direkte eller indirekte referanse til et bestemt sted eller geografisk område. Definisjonen tilsvarer direktivet artikkel 3 nr. 2 og artikkel 4 nr. 1 bokstav b sett i sammenheng.

Bokstav b definerer *geodatasett* som en identifiserbar samling av geodata. Definisjonen tilsvarer direktivet artikkel 3 nr. 3.

Bokstav c definerer *geodatatjeneste* som operasjoner som kan utføres ved å opprette en forbindelse ved hjelp av et dataprogram, på geodata i geodatasett eller på tilknyttede metadata. Definisjonen tilsvarer direktivet artikkel 3 nr. 4.

Bokstav d definerer *geografisk objekt* som en abstrakt representasjon av et virkelig fenomen knyttet til et bestemt sted eller geografisk område. Definisjonen tilsvarer direktivet artikkel 3 nr. 5.

Bokstav e definerer *infrastruktur for geografisk informasjon* som fundament for tilgang til og anvendelse av geodata. Definisjonen tilsvarer direktivet artikkel 3 nr. 1. Ordlyden er forenklet uten at dette er ment å være noen innskrenkning. Ordlyden er således også dekkende for definisjonen av geografisk infrastruktur i St.meld. nr. 30 (2002-2003).

Bokstav f definerer *metadata* som informasjon som beskriver geodatasett og geodatatjenester, og som gjør det mulig å finne fram til, liste opp og bruke geodata. Definisjonen tilsvarer direktivet artikkel 3 nr. 6.

Det vises dessuten til drøftingen av terminologi i Prop. 121 L (2009-2010) kapittel 3 s. 11-12.

Til § 4 Nasjonal geodatakoordinator

Bestemmelsen viderefører gjeldende forskrift 3. september 2010 nr. 1247 om nasjonal geodatakoordinator.

Kartverket skal som nasjonal geodatakoordinator samordne arbeidet med landets infrastruktur for geografisk informasjon, jf. geodataloven § 3 første punktum.

Kartverket skal herunder tilby en nasjonal geoportal, koordinere avtaler om datadeling med offentlige myndigheter i andre EØS-stater og EU- og EØS-organer, samordne arbeidet med å dele data og etablere felles nasjonale løsninger, og kontrollere gjennomføringen og bruken av den geografiske infrastrukturen. Oppgavene er nærmere omtalt i §§ 8, 12, 13 og 14.

Kartverket skal videre være kontaktpunkt mot Kommisjonen og EFTAs overvåkningsorgan (ESA), jf. direktivet artikkel 19 nr. 2, ha ansvaret for norsk rapportering om gjennomføringen av direktivet, jf. artikkel 21, og utarbeide informasjon om norske forhold til arbeidet med gjennomføringsreglene om samvirke, jf. artikkel 7 nr. 2.

Til § 5 Metadata

Deltakende virksomheter skal framstille metadata og holde disse oppdaterte, jf. geodataloven § 8 andre ledd. For geodata omfattet av direktivet, skal dette skje i henhold til direktivets og gjennomføringsreglenes krav. Plikten omfatter deltakende virksomheter og andre virksomheter som faller inn under direktivets definisjon av offentlige myndigheter.

Bestemmelsen gjennomfører direktivet artikkel 5.

Det bør legges til rette for automatisk etablering og høsting av metadata fra forvaltningssystemene i virksomhetene. For kommunale data vil metadata kunne etableres i sammenheng med forvaltning av nasjonale distribusjonsbaser, slik som for felles kartbasedata (FKB) i dag.

Andre ledd inkorporerer forordning (EF) nr. 1205/2008 om metadata¹¹. Kravene etter forordningen gjelder bare geodatasett og tilhørende geodatatjenester som omfattes av direktivet. For kommuner og fylkeskommuner gjelder kravene bare når de etter annen lov eller forskrift har plikt til å samle inn eller formidle de aktuelle geodatasettene, jf. direktivet artikkel 4 nr. 6.

Det framgår av direktivet artikkel 5 nr. 2 at metadata bl.a. skal omfatte informasjon om geodatasettenes samsvar med gjennomføringsreglene om metadata, vilkår for tilgang til og bruk av geodatasett og -tjenester og eventuelt tilhørende avgifter, geodatasettenes kvalitet og gyldighet, offentlige myndigheter med ansvar for å opprette, forvalte, vedlikeholde og distribuere geodatasett og -tjenester, og begrensninger for offentlig tilgang og grunnene til slik begrensning. Direktivets krav her er gjennomført ved innkorporeringen av forordning (EF) nr. 1205/2008, jf. vedlegg til forordningen del B nr. 6, 7, 8 og 9.

Til § 6 Harmonisering og samvirkningsevne

Deltakende virksomheter skal gjøre geodata og geodatatjenester tilgjengelige i harmonisert form slik at de kan samvirke, jf. geodataloven § 8 første ledd. For geodata omfattet av direktivet, skal dette skje i henhold til direktivet og gjennomføringsreglenes krav. Plikten omfatter deltakende virksomheter og andre virksomheter som faller inn under direktivets definisjon av offentlige myndigheter.

For virksomheter som benytter seg av distribusjonsbaser ved Kartverket, er det tilstrekkelig at datasettene kan samvirke etter nasjonale regler og er på en form som gjør at de på en kostnadseffektiv måte kan omformes i tråd med de europeiske spesifikasjonene.

Bestemmelsen gjennomfører direktivet artikkel 7 nr. 3.

Andre ledd inkorporerer forordning (EU) nr. 1089/2010 om samvirkningsevnen til geodatasett og geodatatjenester¹² som endret ved forordning (EU) nr. 102/2011. Kravene etter forordningen gjelder bare geodatasett og tilhørende geodatatjenester som omfattes av direktivet. For kommuner og fylkeskommuner gjelder kravene bare når de etter annen lov eller forskrift har plikt til å samle inn eller formidle de aktuelle geodatasettene, jf. direktivet artikkel 4 nr. 6.

Til § 7 Nettjenester

Deltakende virksomheter skal opprette og drive et felles nett av geodatatjenester som kan søke etter, vise, laste ned og omforme geodata og aktivere geodatatjenester, jf. geodataloven § 5 første ledd. Tjenestene betegnes nettjenester. Deltakende

¹¹ Engelsk utgave:

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:326:0012:0030:EN:PDF>

¹² Konsolidert engelsk utgave:

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CONSLEG:2010R1089:20110225:EN:PDF>

virksomheter kan etter avtale overlate til andre å opprette og drive sine tjenester, jf. geodataloven § 5 andre ledd. Det er ikke nødvendig å etablere netjtjenester for andre geodatasett enn de som er omfattet av kravet om metadata, jf. § 15 tredje ledd.

Bestemmelsen gjennomfører direktivet artikkel 11.

Netjtjenestene omfatter:

- *Søketjenester*, dvs. tjenester som gjør det mulig å søke etter geodatasett og tjenester på grunnlag av innholdet i tilsvarende metadata samt vise innholdet i metadataene.
- *Visningstjenester*, dvs. tjenester som gjør det mulig å vise, navigere i, zoome inn eller ut, samt panorere eller legge oppå hverandre visbare geodatasett og vise tegnforklaring og alt relevant innhold i metadata.
- *Nedlastingstjenester*, dvs. tjenester som gjør det mulig å laste ned kopier av geodatasett eller deler av slike sett og, når det er mulig, få direkte tilgang.
- *Omformingstjenester*, dvs. tjenester som gjør det mulig å omdanne geodatasett for å oppnå samvirking.
- *Aktiveringstjenester*, dvs. tjenester som gjør det mulig å aktivere geodatatjenester.

Gjennomføringsregler for aktiveringstjenestene er ikke fastsatt enda. Det er således ikke avklart om aktiveringstjenestene skal ses på som en egen tjenestetype, eller som en egenskap knyttet til geodatatjenester som kan aktivere andre geodatatjenester, jf. direktivet artikkel 11 nr. 1 bokstav e. Inntil det foreligger slike gjennomføringsregler er første ledd bokstav e å anse som en definisjonsbestemmelse uten tilhørende materielle krav.

Andre ledd inkorporerer forordning (EF) nr. 976/2009 om netjtjenester¹³ som endret ved forordning (EU) nr. 1088/2010. Forordningen setter krav til ytelse, kapasitet, tilgjengelighet og teknisk utforming for tjenestene. I praksis medfører dette at netjtjenestene skal settes opp som web-baserte maskin-til-maskin-tjenester.

Bestemmelsen gjennomfører direktivet artikkel 11 nr. 3.

Det framgår av direktivet artikkel 11 nr. 1 siste punktum at netjtjenestene skal være enkle i bruk og ta hensyn til brukerkrav. Videre framgår det av artikkel 11 nr. 2 at søketjenestene skal støtte følgende søkekriterier:

- nøkkelord
- klassifisering av geodata og geodatatjenester
- kvalitet og gyldighet for geodatasett
- samsvar med kravene om samvirkingsevne etter § 6
- geografisk plassering
- vilkår for tilgang til og bruk av geodata og geodatatjenester
- virksomheter som har ansvar for geodata og geodatatjenester

Direktivets krav er gjennomført ved innkorporeringen av forordning (EF) nr. 976/2009. Søkekriteriene framgår av forordningen vedlegg II del A, jf. tabell 1. Med ansvarlig virksomhet i siste strekpunkt menes deltakende virksomheter og andre virksomheter

¹³ Konsolidert engelsk utgave:

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CONSLEG:2009R0976:20101228:EN:PDF>

som faller inn under direktivets definisjon av offentlige myndigheter, og som har ansvar for å opprette, forvalte, vedlikeholde og distribuere geodatasett og -tjenester, samt andre som etter avtale gjør geodata allment tilgjengelige i samsvar med § 8 andre ledd.

Tredje ledd. Kravene om netjtjenester gjelder bare geodatasett og tilhørende geodatatjenester som omfattes av direktivet, og for kommuner og fylkeskommuner kun når de etter annen lov eller forskrift har plikt til å samle inn eller formidle de aktuelle geodatasettene, jf. direktivet artikkel 4 nr. 6.

Til § 8 Nasjonal geoportal

Kartverket skal sette opp en nasjonal geoportal der deltakende virksomheter skal kunne gjøre geodata og geodatatjenester tilgjengelige for allmennheten og for deling seg i mellom og internasjonalt. I tilknytning til denne kan Kartverket etablere felles distribusjonsbaser som i praksis vil kunne fungere som geoportalen INSPIRE på nasjonalt nivå, jf. direktivet artikkel 3 nr. 8, artikkel 11 nr. 1 andre ledd og artikkel 15 nr. 2, og omtale av distribusjonsbaser i kapittel 3.11. I tillegg til de rene maskin-til-maskin-tjenestene bør allmennheten også gis tilgang til informasjonen via mer tilrettelagte publikumsløsninger.

Andre ledd. Den nasjonale geoportalen skal også være åpen for andre med geodatasett og geodatatjenester som oppfyller kravene til metadata, samvirkningsevne og tjenestekvalitet. Bestemmelsen gjennomfører direktivet artikkel 12 andre punktum.

Offentlige eller private geodatasett som gjøres tilgjengelige gjennom infrastrukturen i samsvar med § 8 andre ledd, bør i størst mulig grad gjøres tilgjengelige som åpne data. Dette vil kunne reguleres nærmere i avtale, jf. § 2 fjerde ledd.

Til § 9 Tilgang til geodatatjenester

Bestemmelsen gir utfyllende regler om allmennhetens tilgang til geodatatjenestene, jf. geodataloven § 5. Bestemmelsen gjennomfører direktivet artikkel 14.

Kravet om at søketjenestene skal være gratis tilgjengelige for allmennheten, framgår også av geodataloven § 5 tredje ledd. *Første ledd tredje punktum* tilsvarer bestemmelsen i direktivet artikkel 14 nr. 3 om adgangen til å sperre for viderebruk.

Andre ledd andre punktum tilsvarer i utgangspunktet direktivet artikkel 14 nr. 4 om e-handelstjenester, men er her presisert å gjelde alle geodatatjenester som det tas betaling for. Det kreves imidlertid ikke at betalingstransaksjonen skal skje via Internett. Direktivet fastsetter ingen nærmere krav til slike e-handelstjenester, og det er opp til den enkelte virksomheten å bestemme praktiske løsninger for tjenestene.

Tredje ledd. Bruk av tjenestene kan knyttes til lisenser, også når det ikke kreves betaling, jf. direktivet artikkel 14 nr. 4 og 17 nr. 3.

Til § 10 Begrensninger i tilgangen

Bestemmelsen gir utfyllende regler om adgangen til å begrense tilgangen til disse tjenestene for tredjepart, jf. geodataloven § 5 fjerde ledd.

Bestemmelsen gjennomfører direktivet artikkel 13 som lister opp følgende hensyn som grunnlag for å begrense offentlig tilgang til geodatasett og -tjenester gjennom

visningstjenester, nedlastingstjenester, omformingstjenester, aktiveringstjenester og e-handelstjenester, jf. direktivet artikkel 13 nr. 1 bokstav a til h:

- a) fortroligheten i offentlige myndigheters saksbehandling som fastsatt i lovgivningen,
- b) internasjonale forbindelser, offentlig sikkerhet eller nasjonalt forsvar,
- c) behandlingen av saker ved domstolene, enhver persons mulighet til å få en rettfærdig rettergang eller en offentlig myndighets mulighet til å etterforske en sak av strafferettslig eller disiplinær art,
- d) fortrolige forretnings- eller industriopplysninger fastsatt i nasjonal lovgivning eller i fellesskapsretten for å verne rettmessige økonomiske interesser, herunder offentlighetens interesse av å bevare fortrolighet ved behandling av statistiske og skattemessige opplysninger,
- e) immaterialrettigheter,
- f) personopplysninger og/eller dokument med personopplysninger om en fysisk person når vedkommende ikke har gitt samtykke til at opplysningene utleveres, når slik fortrolighet er fastsatt i nasjonal lovgivning eller fellesskapsretten,
- g) en persons interesser eller vernet av en person som frivillig har framlagt den ønskede informasjonen uten å være eller kunne gjøres rettslig forpliktet til det, med mindre vedkommende har gitt samtykke til at informasjonen utleveres,
- h) vernet av miljøet som informasjonen gjelder, for eksempel sjeldne arters habitat

Det er i tillegg gitt adgang til å begrense tilgangen gjennom søketjenester når dette er begrunnet med hensynet til internasjonale forbindelser, offentlig sikkerhet eller nasjonalt forsvar. Tilgangen til informasjon om utslipp til miljøet kan ikke begrenses i tilfellene omtalt i bokstavene a, d, f, g og h.

Første ledd. Offentlig tilgang til geodatasett og -tjenester må ikke gis i strid med lovpålagt taushetsplikt etter forvaltningsloven og sikkerhetsloven. Bestemmelsen presiserer at tilgang i strid med taushetsplikten er forbudt uansett hvordan tilgang gis.

Alle forvaltningsorganer plikter å foreta en forhåndsvurdering av om informasjonen isolert eller sammenstilt med annen informasjon er skjermingsverdig i medhold av sikkerhetsloven.

Andre og tredje ledd gir hjemmel til å begrense elektronisk tilgang til geodatasett og -tjenester, i praksis ved at bestemmelsene om unntak fra innsyn i offentleglova kapittel 3 gis tilsvarende anvendelse.

Bokstav a. Begrensninger i tilgangen som gjelder hensynet til personvernet følger i hovedsak av behandlingsreglene i personopplysningsloven.

Bokstav b tilsvarer direktivet bokstav g, dvs. hensynet til fysiske eller juridiske personer som frivillig har lagt fram opplysninger – det være seg personopplysninger eller andre opplysninger, f.eks. visse typer skogbruksdata.

Bokstav c gjelder hensynet til «vernet av miljøet som informasjonen gjelder», og tilsvarer direktivet bokstav h.

Bokstav d gjelder hensynet til «immaterielle rettigheter», og tilsvarer direktivet bokstav e. Dette vil gjerne være knyttet til betaling for tilgang og viderebruk mer enn til et behov for å begrense tilgangen som sådan.

Tredje ledd presiserer at begrensninger i tilgangen av hensyn til internasjonale forbindelser, offentlig sikkerhet eller nasjonalt forsvar også kan omfatte begrensninger i tilgang til søketjenestene, jf. direktivet artikkel 13 nr. 1 første ledd.

Fjerde ledd. Behovet for å begrense tilgangen etter andre og tredje ledd skal alltid veies opp mot allmennhetens interesse av å få tilgang, jf. direktivet artikkel 13 nr. 2. Det må foreligge et reelt og saklig behov dersom geodata ikke skal gjøres tilgjengelig via de aktuelle netjtjenestene. Det er således ikke adgang til på generelt grunnlag å unnta interne geodatasett, jf. miljøinformasjonsloven §§ 11 og 12.

Femte ledd presiserer at retten til innsyn etter offentleglova og annen lovbestemt rett til innsyn i eller annen tilgang til data, gjelder uavhengig av adgangen til å begrense elektronisk tilgang til geodata etter geodataloven. Annen lovbestemt rett til tilgang til data finnes bl.a. i forvaltningsloven og miljøinformasjonsloven.

Til § 11 Deling av geodata og geodatatjenester mellom deltakende virksomheter

Deltakende virksomheter skal gjennomføre praktiske, organisatoriske og andre nødvendige tiltak for å dele geodata og tilhørende geodatatjenester gjennom en felles infrastruktur for geografisk informasjon, jf. geodataloven § 6. Tiltakene skal gjøre det mulig for deltakende virksomheter å få tilgang til, utveksle og bruke geodatasett og geodatatjenester. Departementet legger til grunn at deling av data og tjenester kan organiseres som en videreføring av *Norge digitalt*, dvs. et avtalebasert samarbeid mellom de deltakende virksomhetene.

Den enkelte virksomhet har ansvar for nødvendig oppkobling mot Internett, også om den praktiske driften er satt bort til ekstern driftsoperatør. I den grad det er inngått avtale om at oppkoplingen skal ivaretas av Kartverket, vil ansvaret ligge der.

Bruksretten etter *første ledd* omfatter rett til å bruke geodatasett og geodatatjenester internt og i utadrettet informasjons- og veiledningsvirksomhet. Annen bruk forutsetter avtale med eventuell rettighetshaver så langt den ikke er regulert i annen lovgivning.

Første punktum gjennomfører direktivet artikkel 17 nr. 2. Fjerde punktum gjennomfører direktivet artikkel 12 første punktum for deltakende virksomheter. Andre virksomheter som omfattes av direktivets definisjon av offentlige myndigheter, har tilsvarende mulighet via bestemmelsen i § 8 andre ledd.

Tredje ledd har regler om betaling for deling av geodata og geodatatjenester mellom deltakende virksomheter. Bestemmelsen er basert på en videreføring av gjeldende prinsipper for betaling i Norge digitalt. I henhold til disse prinsippene vil geodata som er gratis etter hovedregelen i offentleglova og miljøinformasjonsloven, ikke regnes med i kalkulasjonsgrunnlaget for nytteverdiregningen. Bestemmelsen er samtidig en konkretisering av vilkårene i direktivet artikkel 17 nr. 3 som krever at ordninger for betaling og lisenser må samsvare med det generelle målet om å tilrettelegge deling av geodatasett og -tjenester. Krav om betaling skal ikke overstige det som trengs for å sikre nødvendig kvalitet og levering av geodatasett og geodatatjenester og en rimelig avkastning på investeringen, og samtidig respektere eventuelt krav til selvfinansiering hos den som leverer geodatasett og geodatatjenester.

Betaling for å dele data og tjenester anses som samfinansiering av felles tiltak, ikke som vederlag for innsyn i eller viderebruk av databaser.

Fjerde ledd gjennomfører direktivet artikkel 17 nr. 7. I tillegg kommer krav til behandling av informasjon i det offentlige med hjemmel i annet lovverk, herunder taushetsplikt og krav til behandling av personopplysninger. Det enkelte forvaltningsorgan plikter å foreta en vurdering av om informasjonen isolert sett, eller sammenstilt med annen informasjon, er skjermingsverdig i medhold av sikkerhetsloven før deling av data og tjenester settes i verk.

Femte ledd. Hovedprinsippet er at deltakende virksomheter fastsetter vederlag etter *tredje ledd* ved avtaler seg i mellom slik det i dag gjøres i *Norge digitalt*. I den grad det viser seg nødvendig, kan departementet fastsette vederlagets størrelse og hva det skal dekke. Departementet kan gi andre pålegg om vederlag for deling av geodata mellom deltakende virksomheter, og fastsette lisensbetingelser for bruk av geodata og geodatatjenester i de deltakende virksomhetene. Det gjelder både overfor deltakerne i *Norge digitalt* og deltakende virksomheter som organiserer sine tiltak for å dele geodata og geodatatjenester på andre måter. Slike pålegg anses ikke som enkeltvedtak, og de kan ikke påklages.

Til § 12 Deling av geodata og geodatatjenester med institusjoner i andre land

Bestemmelsen gjelder deling av geodata og geodatatjenester med myndigheter og institusjoner utenfor Norge, jf. geodataloven §§ 3, 6 og 7.

I utgangspunktet har den enkelte deltakende virksomhet ansvar for deling av data og tjenester også med offentlige myndigheter fra andre EØS-stater og med EU- og EØS-institusjoner i henhold til kravene om slik deling i direktivet. Med EØS-institusjoner menes institusjoner og organer i EU og EFTA som faller inn under EØS-avtalen og tilliggende ordninger mellom Norge og EU.

I mange tilfeller vil det være hensiktsmessig om slik deling kan håndteres sentralt av Kartverket som nasjonal geodatakoordinator, jf. geodataloven § 7 første ledd. Se nærmere omtale i kapittel 3.9 om internasjonal deling og kapittel 3.11 om bruk av distribusjonsbaser. Deltakende virksomheter kan da nøye seg med å levere data til nasjonal geoportal, mens Kartverket sørger for å gjøre dataene tilgjengelige på europeisk nivå.

Delingsplikten gjelder fra ikraftsettingen av forskriften. Det gjelder imidlertid egne frister for å gjennomføre kravene om deling på harmoniserte vilkår og bruk av netjtjenester, jf. § 15 tredje og femte ledd.

Første ledd gjennomfører direktivet artikkel 17 nr. 4.

Andre ledd gjennomfører direktivet artikkel 15 og 17 nr. 5. Kommisjonen vil opprette og drive geoportalen INSPIRE på europeisk nivå, jf. direktivet artikkel 3 nr. 8.

Tredje ledd. For kommuner og fylkeskommuner gjelder kravene om internasjonal datadeling bare når de etter annen lov eller forskrift har plikt til å samle inn eller formidle de aktuelle geodatasettene, jf. direktivet artikkel 4 nr. 6.

Fjerde ledd inkorporerer forordning (EU) nr. 268/2010 om fellesskapsinstitusjonenes tilgang til data og tjenester¹⁴. Det omfatter krav om

- snarlig levering, senest innen 20 dager etter mottatt anmodning
- å dokumentere hvordan prisene er satt
- at bruksvilkår oppgis som et metadataelement knyttet til det enkelte datasett eller den enkelte tjeneste
- at data i størst mulig grad skal gjøres tilgjengelige selv om de faller inn under nasjonale begrensninger

Femte ledd gjennomfører direktivet artikkel 17 nr. 3 og 6. Formuleringen i andre punktum som er utformet i lys av fortalen til direktivet nr. 23, jf. offentliglova § 8 tredje ledd, er ment å forstås på samme måte som direktivet artikkel 17 nr. 3 tredje punktum: «Når det kreves avgifter, skal de holdes på det laveste nivå som kreves for å sikre nødvendig kvalitet og levering av geodatasett og -tjenester, sammen med en rimelig avkastning på investeringen, samtidig som kravene til selvfinansiering for offentlige myndigheter som leverer geodatasett og -tjenester, eventuelt oppfylles.»

Sjette ledd. Berørte virksomheter skal snarest mulig informeres om avtaler om datadeling etter geodataloven § 7 som Kartverket som nasjonal geodatakoordinator inngår på vegne av Norge. Så langt dette er mulig innen de tidsfrister som gjelder for INSPIRE, skal Kartverket forelegge utkast til avtale for berørte virksomheter til uttalelse. Tilsvarende skal deltakende virksomheter som inngår egne avtaler informere Kartverket om dette. Slike avtaler bør så langt som mulig avklares med Kartverket.

Til § 13 Koordinering og samarbeid om infrastrukturen

Bestemmelsen gjennomfører kravene til administrativ koordinering i direktivet artikkel 18 og 19 nr. 2, jf. geodataloven § 6 første ledd første punktum. Bestemmelsen gjennomfører også direktivet artikkel 10 om tilgang til teknisk informasjon og koordinering med institusjoner i naboland, jf. direktivet artikkel 7 nr. 2 andre punktum om analysegrunnlag for Kommisjonens arbeid med gjennomføringsreglene.

Departementet vil oppnevne samordningsgruppen for geografisk informasjon etter forslag fra deltakende virksomheter. Gruppen skal representere deltakende virksomheter, men kan også bestå av medlemmer fra andre virksomheter som deltar i samarbeidet om den geografiske infrastrukturen. Departementet tar sikte på å delegere ansvaret for endringer i sammensetning og andre administrative forhold til deltakerne selv.

Deltakende virksomheter og virksomheter etter § 1 andre ledd kan etter avtale la en annen deltaker gjøre virksomhetens data elektronisk tilgjengelige etter direktivets krav. Det vil trolig særlig være aktuelt for enkelte kommuner å overlate ansvaret til Kartverket som vil etablere og drifte sentrale nasjonale distribusjonsbaser for tilgjengeliggjøring av geodata i henhold til kravene i direktivet.

Tverrnasjonale geodata krever særlig harmonisering. Dette kan sikres ved avtale mellom berørte myndigheter eller av Kartverket som nasjonal geodatakoordinator, jf. geodataloven § 7 første ledd. 2.

¹⁴ Engelsk utgave:

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2010:083:0008:0009:EN:PDF>

Kartverket skal sørge for tilgang til teknisk dokumentasjon om den geografiske infrastrukturen, herunder all informasjon, data, koder og tekniske klassifiseringer som er nødvendig for å overholde reglene om samvirkningsevne, jf. § 6. Tilgangen til informasjonen skal ikke begrense muligheten for å bruke informasjonen etter formålet. Tilgang til standarder vedtatt av nasjonale og internasjonale standardiseringsorganer vil uansett måtte følge reglene for slik tilgang.

Til § 14 Kontroll og rapportering

Kartverket har ansvaret for å kontrollere gjennomføringen og bruken av infrastrukturen, og hvert tredje år utarbeide en rapport om dette til EFTAs overvåkningsorgan (ESA). Nærmere regler om dette framgår av vedtak 2009/442/EF om overvåking og rapportering¹⁵. Publiseringen av resultatindikatorer for hvert rapporteringsår skal skje innen 15. mai påfølgende år. Bestemmelsen gjennomfører direktivet artikkel 21.

Deltakende virksomheter og virksomheter etter § 1 andre ledd skal bidra til Kartverkets kontroll og rapportering. Dette omfatter sammenstilling av informasjon om norske forhold, jf. direktivet artikkel 7 nr. 2, og annen kontakt Kartverket har mot ESA og Kommisjonen, jf. direktivet artikkel 19 nr. 2 første punktum.

Til § 15 Gjennomføringsfrister

Bestemmelsen setter frister for gjennomføring av praktiske tiltak. Plikten til å dele data og tjenester trådte i kraft 3. september 2010, jf. geodataloven § 6 første ledd.

Første ledd gjelder krav til metadata etter § 5. Bestemmelsen gjennomfører direktivet artikkel 6, jf. EØS-komiteéns beslutning 137/2012.

Andre ledd gjelder krav til harmonisering og samvirkningsevne etter § 6. Bestemmelsen gjennomfører direktivet artikkel 7 nr. 3, jf. EØS-komiteéns beslutning 137/2012.

Tredje ledd gjelder krav til netjtjenester etter § 7. Bestemmelsen gjennomfører forordning 976/2009 artikkel 4 som endret ved forordning 1088/2010, jf. EØS-komiteéns beslutning 137/2012.

Kravet om å etablere netjtjenester gjelder for geodatatsett og geodatatjenester som det er opprettet metadata for, jf. direktivet artikkel 11 nr. 1. For data og tjenester etter § 2 første ledd nummer 14 til 34, er således 3. desember 2016 den endelige fristen for å etablere søke-, visnings-, nedlastings- og omformingstjenester.

«Innledende driftskapasitet» er definert i forordning 976/2009 som en tjenestes evne til å levere full funksjonalitet, men uten garanti for at tjenesten oppfyller krav til kvalitet fastsatt i forordningens vedlegg I eller krav om at tjenesten skal være tilgjengelig gjennom geoportalen INSPIRE.

Fjerde ledd gjelder krav til nasjonal geoportal etter § 8.

¹⁵ Engelsk utgave:

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:148:0018:0026:EN:PDF>

Femte ledd gjelder krav til avtaler og tillatelser om datadeling med EU- og EØS-institusjoner etter § 12 fjerde ledd. Bestemmelsen gjennomfører forordning 268/2010 artikkel 8, jf. EØS-komiteéns beslutning 137/2012.

Sjette ledd gjelder krav til kontroll og rapportering etter § 14. Bestemmelsen gjennomfører direktivet artikkel 21, jf. kommisjonsvedtak 124/2010 artikkel 11 og 18, og EØS-komiteéns beslutning 137/2012.

Til § 16 Ikraftsetting

Forskriften trer i kraft straks. De praktiske gjennomføringsfristene framgår av § 15.

Forskriften erstatter forskrift 3. september 2010 nr. 1247 om nasjonal geodatakoordinator.